Rok I. Czerniowce - Cieszyn Lwów=KRYNICA=Kraków Warszawa - Poznań Nr. 21.

25 października 1910.

NASZE ZDROJE

Pierwsze całoroczne pismo ilustrowane poświęcone zdrojowiskom, miejscom klimatycznym, sanatorjom, turystyce i ruchowi przejezdnych, jako Organ Zrzeszenia właścicieli realności, lekarzy i przemysłowców Krynicy i innych zdrojowisk, wychodzi od dnia 21 marca 1910 r. pod redakcją **Dra Juliusza Bandrowskiego**

1 raz tygodniowo w sezonie **od 15 maja do 15 września — i raz na miesiąc** w okresie **od 15 września do 15 maja.**

Główne Biura Redakcji i Administr.: Krynica (Pod Trąbką).

Filjalne Biura Redakcji i Administr.: **Lwów,** ul. Franciszkańska 12. **Kraków,** ul. Szewska 27.

Ogłoszenia adresowe **bezpłatnie** 4 razy w zamian za abonament całoroczny. — 2 razy za abonament sezonowy.

Ceny abonamentu:

Sezonowo: (od 15 maja do 15 wrześ.) 5 K. (Mk), 3 Rs, 9 Fr.

Całorocznie: (sezon zimowy i letni) 7 K. (Mk), 4 Rs, 12 Fr.

Uw. **Abonament całoroczny** liczy się od każdego dowolnie miesiąca na okres 12 miesięcy. Nr. pojedyńczy 40 hal.

Ceny ogłoszeń:

W części inseratowej za tekstem. Drobne ogłoszenia (3 wierszowe) po 1 Koronie (płatne przy zamówieniu).

Ogłoszenia adresowe (7 wierszowe) po 2 K. (trzykrotnie 5 K. — 10-kr. 15 K)

Inseraty: $^1/_{16}$ str. 6 Kor. — $^1/_8$ str 10 Kor. — $^1/_4$ str. 18 Kor. — $^1/_2$ str 34 Kor. — $^1/_1$ str. 65 Kor.).

Na okładkach $^1/_{16}$ str. 8 Kor. — $^1/_8$ str. 15 Kor. — $^1/_4$ str. 28 Kor. $^1/_2$ str. 50 Kor $^1/_1$ str. 90 Kor.

Na tytułowej (1-szej str.). $^1/_{16}$ str. 15 Kor. $^1/_8$ str. 25 Kor. — $^1/_4$ str. 45 Kor. — $^1/_2$ str. 80 Kor. — $^1/_1$ str. 150 Kor.

Biura filjalne wywiadowcze: Czerniowce (Dom Polski), Cieszyn (Two „Beskid"), Toruń (Księgarnia Zabłockiego). Poznań (Księg. Leitgebera), Warszawa (Biura J. Ungra), Łódź (Księg. L. Fiszera), Lublin (Admini- „Gońca Lub."), Wilno (Ks. Zawadzkiego), Kowno (Księg Rudzkiego), Kijów (Księg. Idzikowskiego), Petersburg (Księg. Polska), Wiedeń I, Renng. 6.

Narożnikowe ogłoszenia (zamiast „Nadesłanych") u dołu każdej stronicy tekstowej zajmujące odcinek 5 ctm. kwadr. po 20 Kor., (3-krotne 50 Kor. — 10-krotne 150 Kor.)

Numery pojedyncze do nabycia: we LWOWIE Biuro dzienników i ogł. Sokołowskiego (Pasaż Hausmana), Księgarnia Altenberga (Plac Myryacki) i Księgarnia Powszechna (Plac Halicki 14. W KRAKOWIE: Biuro ogł. i dzien. Hopcasa i Salamonowej, ag. na dworcu kol., Księg. Gebethnera (Rynek), Księg. Spółki wydawn.

Szan. PT. Panów Lekarzy prosimy o wyłożenie N-ru w poczekalniach.

Za zezwoleniem c. k. Dyrekcyj kolejowych „NASZE ZDROJE" znajdują się we wszystkich pociągach państwowych kolei żelaznych na przestrzeni od Szczakowy i Czerniowiec aż do Wiednia (Dworzec północny).

Najlepsze adresy i wskazówki dla gości w Krynicy

Zrzeszeni Obywatele Krynicy

celem uprzystępnienia pobytu gościom kąpielowym w Krynicy w sezonie I-ym i III-im **dają opust od cen mieszkań w swych willach w sezonie I. 30%, w III. 50%.**

Polecenia godne wille „Zrzeszonych“, położone w najprzystępniejszych miejscach są następujące:

Willa **„Braunfeld“**
„ **„Pod Palmą“**
„ **„Tatarska“**
„ **„Pod Wisłą“**
„ **„Pod Góralem“**
„ **„Bronisławy“**
„ **„Bem“**
„ **„E. Langer“**
„ **„Grażyna“**
„ **„Jutrzenka“**
„ **„K. Mally“**
„ **„W. Węgier“**
„ **„Kamelia“**
„ **„Alfredówka“**
„ **„Trzy Korony“**
„ **„Pod Tygrysem“**
„ **„Pod Opatrznością“**
„ **„Urszula i Stefania“**
„ **„Alpejska“**
„ **„Pod Krakusem“**
„ **Pensjonat Dra Ebersa**
„ **„Pod Koleją“**

OD REDAKCJI.

Z dzisiejszym Nr. 21-ym rozpoczynamy okres wydawnictwa „NASZYCH ZDROJÓW“ w **miesięcznych** zeszytach (tj. w połowie każdego miesiąca, aż do 15-go maja), objęty całorocznym abonamentem.

Zeszyty te, począwszy od dzisiejszego, obejmować będą w najdokładniejszem zestawieniu genezę lwowskiego Zjazdu i jego przebieg **z wszystkimi referatami**, dyskusją i uchwałami, stanowiąc w ten sposób tyle pożądany

Pamiętnik I-go Zjazdu przemysłowo-balneologicznego

na który otwieramy **osobny abonament** w cenie **3 kor.** za wszystkie znacznie zwiększone zeszyty Zjazdowe.

(Zgłoszenia przyjmuje Biuro Zjazdu i Administr. „Naszych Zdrojów“, Lwów, Franciszkańska 12).

Willa **„Plebania“**
„ **„Jaskowski“**
„ **„Marcisza“**
„ **„Pod Ułanem“**
„ **„Pod Kosynierem“**
„ **„Świteź i Budrysówka“**
„ **„Anny“**
„ **„L. Kamyka“**
„ **„Zofiówka“**
„ **„Pod Złotą Bramą Kijow.“**
„ **„Pod Zegarem“**
„ **„Pod Szczerbcem“**
„ **„Pod Gwiazdą“**
„ **„Emilia“**
„ **„M. Redner“**
„ **„Jadwinówka“**
„ **„Pod Pogonią“**
„ **„Dniestrzańska“**
„ **Silberstein Słotwiny**
„ **Skotnickiego Stanisława**
„ **„Venus“**
Hotel Vogla

RADCA CES. Dr. EBERS HENRYK ordynuje w Zakładzie hydropatycznym.

DR. KMIETOWICZ FRANCISZEK ordynuje willa „Świteź“.

DR. BETTER IGNACY ordynuje w domu „Pod trzema różami“.

DR. BANDROWSKI JULIUSZ lek. dentysta, ordynuje „Pod Trąbką“ (Deptak).

Two Zaliczkowe w Krynicy („Pod Kosynierem“ koło Domu Zdrojowego) z nieogran. poręką o własnym kapitale 100.000 K. **wypłaca** dla udogodnienia gościom kąpielowym **wszelkie przekazy i czeki pieniężne** Banków Król. Polskiego i Rosyi przez Akc. Bank Związkowy we Lwowie przesłane; również **przyjmuje wkładki oszczędnościowe z 5% oprocentowaniem.**

Przez rok cały otwarta w Krynicy apteka, ordynują stale: Radca Ces. Dr. Henryk **Ebers,** Dr. Franciszek **Kmietowicz** i Dr. Juliusz **Bandrowski** (lek. dent.). Tak samo **cały rok** bez przerwy **funkcjonuje poczta, telegraf i telefon międzymiastowy,** jakoteż dostępne wszelkie udogodnienia życiowe i mieszkaniowe po bardzo przystępnych cenach. **Łatwo zatem mogą goście** kąpielowi korzystać **z sezonu zimowego w Krynicy** i uprawiać tu na znakomitych terenach **sport saneczkowy i narciarski.**

Polecenia godne adresy zakładów i firm kupieckich w Krynicy.

PENSJONAT MARJI SIEMIEŃSKIEJ willa „Pod Pogonią“ (za kościołem).

FRYZJER S. Wieder „Pod Jarząbkiem“ (za Domem Zdrojowym“.

PROPINACJA w willi „Wenus“ O. Engländera.

RESTAURACJA KOSZERNA „ALFREDÓWKA“.

SKLEP KORONEK Fr. Hippmann przy trafice Deptak.

wolne

SKLEP SPOŻYWCZY (śniadania, bilard) „Pod Zamkiem“ M. Rożankowski.

APTEKA „Pod Aniołem“ A. Nitribitta przy Deptaku.

PAWILON trafiki i wszelkich użyteczności, Jan Różankowski (Deptak u wejścia).

MATERJAŁY DRZEWNE Izak Müller (w Powroźniku pod Krynicą).

SKLEP KORZENNY i handel win A. Inles „Pod Zamkiem“.

SMACZNE i ZDROWE OBJADY w willi **„Pod Zegarem“.**

WIKT DOMOWY i mieszkania A. Pudłowa — Szkoła polska.

I. NOWAKA sklep wszelkich potrzeb przy ul. Puławskiego za „Koroną“.

MASAŻYSTA i nacieracz kąpielowy St. Malarz.

PIEKARNIA ZDROWIA A. Kmietowicza, sprzedaż detaliczna wszędzie pod nakryciem.

MAGAZYN KWIATOWY A. LITWORY w kiosku obok willi „Pod Ułanem“.

Szan. PT. Członków Zrzeszenia uprasza Redakcja o klisze ich will, dla pomieszczenia w N.. pisma.

I. KRAJOWY ZJAZD PRZEMYSŁOWO-BALNEOLOGICZNY.

Dr. HENRYK DOBRZYCKI
Prezes honorowy I. Zjazdu przem.-balneologicznego we Lwowie.

Dni 29, 30, 31 października b. r. zapiszą się złotemi głoskami w historji zdrojownictwa polskiego, a wdzięcznem uznaniem wszystkich w jego podniesieniu interesowanych czynników dla Komisji przemysłowo-lekarskiej lwowskiego Towarzystwa lekarskiego.

Pozbawione należnej opieki i pomocy ze strony kraju i rządu, pozostawione własnym wątłym siłom, nie wystarczającym do sprostania wielkiej odpowiedzialności za włodarstwo temi wspaniale od przyrody uposażonemi publicznemi Polski całej lecznicami — ugina się zdrojownictwo krajowe od lat dziesiątków pod brzemieniem swych zadań i ciężarów, równocześnie mierzyć się nie mogąc w walce z eksterminacyjną agresywnością i naporem „badów“ zagranicznych, zbrojnych w bogate zasoby kapitałów, w wydoskonalone środki techniczno-naukowe, w zwarte organizacje zawodowe, w własną prasę zdrojową, a nadewszystko w pomoc moralną i materjalną swych rządów.

Odosobnione i rozproszone zdrojowiska i uzdrowiska nasze, świadome swego stanu, odczuwały od dawna potrzebę wyzwolenia się z swej niemocy, z swej niezaradności drogą zjednoczenia swych rozproszonych sił w jednym zwartym łańcuchu dążeń i usiłowań.

Rozumiały też one od dawna, iż poza stroną naukową, do ciała lekarskiego należącą, pozostaje jeszcze cała moc zadań natury przemysłowej, dążeń natury ekonomicznej, wymagających **zrzeszenia wszystkich zdrojowisk w jeden Związek krajowy**, o stałej reprezentacji, którąby rzecznictwo ich spraw w silne ujęła dłonie i wiodła prostą drogą do postępu, rozwoju, kultury i dobrobytu.

Zadania te ekonomiczno-gospodarcze oddzieliło doświadczenie życiowe zagranicą dawno już od ściśle naukowych zadań Tow. balneologicznych. O tyle też zrozumiałem okazuje się dziś, iż chwalebna skąd inąd próba Polskiego Tow. balneologicznego w Krakowie, podjęta z zapałem przed dwoma laty w celu utworzenia tak zwanej „Ligi zdrojowej“ spełzła na niczem, nie mając w łonie swem odpowiednich po temu żywiołów i przedstawicieli przemysłowo-ekonomicznej strony zdrojownictwa krajowego.

O tyle też i II. Zjazd balneologiczny w Krakowie w roku 1909 odbyty, ograniczywszy się na bogatym programie naukowym, poniechał zapoczątkowanej myśli zjednoczęnia zdrojowisk mimo naglące ku temu wskazania.

Dojrzały one wreszcie do czynu w roku bieżącym, gdy z inicjatywy „Zrzeszenia obywateli, przemysłowców i lekarzy w Krynicy“ znalazły te dążenia silny wyraz w nowopowołanem do życia wydawnictwie „Naszych Zdrojów“, które podjęło żmudne acz wdzięczne zadanie dokonania przeglądu zdrojowisk całego kraju, celem bliższego zestosunkowania się z niemi, poznania ich stanu, zbadania ich potrzeb, wyrozumienia ich dążeń, jednem słowem zmierzenia ich sił na zamiary.

W tak nawiązanem porozumieniu wzajemnem uwydatniła się wszędzie jedna i ta sama potrzeba: wytworzenia siły zbiorowej przez organizację, mającą na celu stałe rzecznictwo spraw i interesów zdrojowisk we wszystkich dziedzinach ich dążeń.

Myśl ta główna znalazła szczęśliwy wyraz i zrozumienie na zwołanem umyślnie w tym celu przez Prezesa Dra Kaliksta Krzyżanowskiego posiedzeniu komisji przemysłowo-lekarskiej lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego w dniu 2 marca b. r., genezą się stając światłej myśli zwołania „Zjazdu przemysłowo-balneologicznego“.

Uwydatnia to poniżej zamieszczony protokół z tegoż posiedzenia.

Sciśle i jasno rozgraniczony w nim wymiar kompetencji działania: naukowej dla polskiego Towarzystwa balneologicznego w Krakowie, zaś przemysłowo-gospodarczej dla przyszłego **„Krajowego Związku zdrojowisk i uzdrowisk“** i jego stałej reprezentacji we Lwowie, dojrzał dzięki komisji przemysłowo-lekarskiej lwowskiego Towarzystwa lekarskiego do programu jej działania i stał się dziś tak sympatycznie przyjętem hasłem dla lwowskiego **I. Zjazdu przemysłowo-balneologicznego**, o którym wici rozesłane *viritim* po całym kraju zamieszczamy poniżej w oryginalnem brzmieniu odezwy „Komisji przemysłowo-lekarskiej“, witając Zjazd serdecznem życzeniem **„Szczęść Boże“**.

REDAKCJA.

Geneza Zjazdu.

Protokół z posiedzenia Komisji przemysł.-lekarskiej Towarzystwa lekarskiego lwowskiego

z dnia 2-go kwietnia 1910 *).

Przewodniczący Dr. Krzyżanowski zawiadamia, że dalszym punktem jego programu działania było rozwinięcie akcji w kierunku ochrony i podniesienia naszych zdrojowisk.

To też korzystając z obecności we Lwowie redaktora czasopisma „Nasze Zdroje", Dra Bandrowskiego, uprosił go, o wygłoszenie na jednem z posiedzeń referatu, zajmującego się kierunkiem, w jakimby komisja przemysłowo-lekarska powinna dążyć, by przyjść z pomocą naszym zdrojowiskom.

Witając Dra Bandrowskiego i dziękując mu za gotowość z jaką zaproszeniu temu pospieszył uczynić zadość, udziela przewodniczący głosu Dr. Bandrowskiemu.

W obszernych, na rzeczowych danych ilustrowanych przykładami, jako też na obliczeniach Dra Kmietowicza opartym wywodzie dochodzi sprawozdawca do wniosku, że zdroje nasze krajowe przedstawiają ogromny kapitał komercjalny, gdyż około 100 miljonów wynoszący. Pod względem bogactwa leczniczego górują one nad wieloma zdrojowiskami światowemi, a co najmniej im dorównują. Rozwijające się w ostatnich czasach tak bardzo zdrojowiska Królestwa polskiego nie mogą iść nawet w porównanie pod względem wartości leczniczej ze zdrojami naszymi. Mimo to daje się w zdrojowiskach Królestwa polskiego spostrzegać gwałtowny postęp dzięki sile przemysłowej kraju, podczas gdy zdrojowiska nasze robią wrażenie, jakby w nich akcja została zatrzymaną w biegu. Najlepiej ilustruje ten niestosunek rozwój Druskiennik w ostatnich latach. Z frekwencji bowiem 5000 osób, wzmogła się ona po stwierdzeniu radjoczynności źródeł Druskienickich w roku 1909 do 13.000 osób. W roku 1909 wybudowano tam 26, w roku bieżącym 36 nowych will, a dywidenda wynosi 12 procent. Należałoby więc i u nas rozwinąć akcję w kierunku podniesienia naszych zdrojowisk, która może zdziałać wiele. Akcja ta powinna być poprowadzoną w dwojakim kierunku: 1) naukowym i 2) ekonomiczno-gospodarczym.

W naukowym kierunku należałoby przedewszystkiem: 1) wzbogacić piśmiennictwo naszych zdrojów, które jest obecnie bardzo ubogie. W piśmiennictwie światowem nie znajduje się nigdzie najmniejszej wzmianki o bogactwie naturalnem naszych zdrojów, co zdradza ogólną apatję i brak przedsiębiorczości; 2) postarać się o dokładne rozbiory chemiczno-fizykalne wód naszych leczniczych i to sporządzone według normalnego typu, uchwalonego przez ostatni kongres balneologiczny w Paryżu; 3) wpłynąć na rząd, by zaprowadził przymusową statystykę zdrojowisk i to obejmującą osobno zdrowych, osobno chorych z podaniem chorób, na które się oni leczyli. Jest to rzecz dla rozwoju zdrojowisk bardzo ważna i za granicą bywa bardzo przestrzeganą, podczas gdy u nas nie zwraca się na nią zupełnie uwagi, 4) pobudzić naukowy kierunek balneologiczny, zająć lekarzy zdrojowych pracami w klinikach, lub dać im do dyspozycji pracownie balneologiczne, jak się to dzieje w Niemczech.

W kierunku ekonomiczno-gospodarczym spostrzega się; 1) niedostateczną reklamę uaszych zdrojowisk. Reklama zagranicznych zdrojowisk jest ogromną; import zagraniczny szuka różnych dróg, przez co wzrasta ich konkurencja dla zdrojów naszych. U nas ograniczają się właściciele zdrojowisk na szablonowych ogłoszeniach w dziennikach, nie mających żadnego praktycznego znaczenia; 2) zdrojowiska nasze są w rękach właścicieli nie fachowych, nie rozumiejących własnego interesu i nie mogących pojąć, że zdrojowisko może wówczas się rozwijać, gdy stanie na zasadach nauki i stosuje się do wyników praktyki zdrojów zagranicznych. Nie znając zaś interesów swych zdrojowisk nie mogą też właściciele ich starać się skutecznie o pomoc dla nich, czy to ze strony rządu, czy kraju, gdyż nie wiedzą dobrze, czego żądać mogą.

Na tej podstawie dochodzi prelegent do wniosku, że zdrojowiska nasze nie mogą pozostać nadal bez pomocy moralnej i materjalnej społeczeństwa, jeśli nie mają się w swym postępie cofać, zamiast kroczyć naprzód. Ażeby jednak to się mogło stać, trzeba poznać ich choroby i przyjść im naprzeciw z gotowym programem. Tego dotychczas jednak nikt nie czynił, nikt się tą sprawą nie zajął.

Interesy zdrojowiska trzeba podzielić na dwie kategorje, a mianowicie na ruch sezonowy i na obrót wytwórczy wód i przetworów zdrojowych. W obu tych kierunkach są bardzo wielkie niedomagania naszych zdrojowisk w porównaniu z zagranicą. Aby temu zapobiec, należy:

1) oddać zarządy zdrojowisk w ręce fachowe;

2) zająć się ujęciem źródeł i ich zabezpieczeniem;

3) powiększyć ilość wód przez głębokie wiercenia. W tym celu wyszukać wyszkolonego wiertacza i specjalistę do kaptażu źródeł;

4) dopuścić do głosu zarządców zdrojowisk, którzy znają dobrze ich niedomagania, boją się jednak występować z niemi publicznie za względu na swój stosunek do właścicieli;

5) poddawać zarządom myśli praktyczne w kierunku wzbogacenia lecznictwa zdrojowisk przez zaprowadzenie rozmaitych urządzeń fizyko-terapeutycznych;

6) dążyć do zakładania sanatorjów po zdrojowiskach i w ten sposób przedłużenia dzisiejszych nader krótkich sezonów. Zapobiegnie się przez to dzisiejszej drożyźnie, do której właściciele will niestety są zmuszeni z powodu krótkości sezonu kąpielowego;

7) ustanowić stałą poradę prawną i podatkową dla zdrojowisk;

8) łączyć zdrojowiska w Towarzystwa akcyjne, które mogą łatwo od rządu uzyskać pomoc finansową;

9) dążyć do ochrony zdrowotności zdrojowisk przez stosowne ustawy, dzisiejsze bowiem stosunki odstręczają właścicieli zdrojowisk od inwestycyj;

10) dążyć do tego, by komisarze zdrojowi wypełniali swe obowiązki wydatniej niż dotąd;

11) postarać się o lepsze środki komunikacyjne. W tym celu powinny się zdrojowiska łączyć do wspólnej akcji, gdyż tylko zbiorowemi siłami można będzie uzyskać polepszenie dzisiejszych opłakanych w tym kierunku stosunków;

12) propagować nasze zdrojowiska za pomocą stosownych reklam, korespondencji, wystaw stałych i objazdowych, rozrzucanie broszur i pokazy obrazów świetlnych;

13) zaprowadzać sezony zimowe i sporty zimowe, które niezmiernie przyczyniają się za granicą do przedłużenia sezonów, jakoteż podnieść turystykę, uprzystępnić Galicję wschodnią dla Królestwa, postarać sie w lecie o pociągi spacerowe w niedziele i święta do zdrojowisk i t. p.;

14) postarać się o zakładanie sanatorjów wojskowych w naszych zdrojowiskach, które przyczyniają się w znacznej mierze do wzmożenia frekwencji;

15) zająć się sprawą ludu w zdrojowiskach;

16) starać się o subwencję kraju;

17) starać się o wysyłanie za granicę zarządców, lekarzy, właścicieli hoteli, właścicieli will i t. p.;

18) starać się o stałą krajową inspekcję zdrojowisk;

19) dążyć do podniesienia wytwórczości zdrojowisk i ochronić tę wytwórczość od konkurencji zagranicznej.

Zdaniem Dra Bandrowskiego należałoby oba te kierunki akcji dla zdrojowisk rozdzielić i kierunek naukowy powierzyć krakowskiemu Tow. balneologicznemu, które powinno się zająć utworzeniem katedr balneologicznych i laboratorjów po zdrojowiskach i nie świecić pustkami tam, gdzie się radzi o sprawach balneologii. Dla zastąpienia zaś interesów zdrojowisk w kierunku ekonomiczno-gospodarczym, powinno się stworzyć we Lwowie Związek ekonomiczny zdrojowtsk, który zająłby się podniesieniem ich ekonomicznem.

Po dyskusji, w której zabierali głos Dr. Krzyżanowski, Dr. Mikołajski, Dr. Bandrowski i Dr. Szumowski, uchwalono jednogłośnie na wniosek Dra Krzyżanowskiego, aby na podstawie referatu Dra Bandrowskiego wystosować pismo do krakowskiego Towarzystwa balneologicznego i poddać mu inicjatywę w sprawie podjęcia akcji w kierunku naukowym, do podniesienia naszych zdrojowisk, a zarazem **odezwę do wszystkich zdrojowisk i uzdrowisk z zachętą do zrzeszania się w kierunku ekonomiczno-gospodarczym.**

*) Odbitka z Nru 21-go Lwowskiego Tygodnika Lekarskiego z d. 26-go maja 1910.

Prace przygotowawcze do Zjazdu.

Myśl raz powziętą zwołania Zjazdu przemysłowo-balneologicznego rozwijała i kształtowała Komisja przemysłowo-lekarska pod wytrwałem i gorliwem kierownictwem prezesa Dra Kaliksta Krzyżanowskiego na dalszych swych posiedzeniach.

Z tych szczególniej na zwołanem na d. 2-go lipca b. r. uczyniono duży krok naprzód przez zasadnicze opracowanie programu obrad Zjazdu w dwu ściśle ograniczonych działach: **1. naukowo-leczniczym i 2. ekonomiczno-gospodarczym** i ustaleniu szczegółowych tematów dla obu tych działów.

Dla przeprowadzenia związanych z przygotowaniem Zjazdu prac dalszych, jak wybór referentów, pozyskanie sali, organizacja Zjązdu i t. d., wybrano ściślejszą Komisję-matkę, złożoną z Dra Krzyżanowskiego, prof. Dra Renckiego i redaktora Dra Bandrowskiego. Dla pozyskania możliwie jak największego materjału tematowego w sprawie naszych zdrojowisk i uzdrowisk ogłosiła Komisja swą pierwszą odezwę do wszystkich interesowanych czynników (vide „Nasze Zdroje“ Nr. 11 z dnia 10 lipca b. r.), starając się zainteresować dla sprawy jak najszerszy ogół.

Rosnący ogrom pracy spowodował pierwotne wyznaczenie terminu Zjazdu na 13 i 14 listopada. Gdy jednak ze strony najbardziej interesowanej, t. j. referentów, nadchodziły oświadczenia gotowości i na termin bliższy, zadecydowano ostatecznie zwołanie Zjazdu na dni 29 i 30, do czego dodano jeszcze trzeci dzień. t. j. 31 października, gdy liczba referatów się zwiększyła a tem samem ujęcie wniosków przez odpowiednie komisje, stało się koniecznem tak samo jak i ostateczna organizacja Związku i jego reprezentacyjnego Zarządu.

Po ostatecznem ustaleniu tych spraw na posiedzeniu Komisji w d. 22 września i wdrożonych staraniach o zniżki kolejowe dla członków Zjazdu, rozesłał Komitet oprócz zaproszeń do odnośnych władz centralnych w Wiedniu jakoteż do głównych przedstawicieli władz krajowych następujące

WICI ZJAZDOWE:

Krajowy Zjazd przemysłowo-balneologiczny

odbyć się mający w dniach 29 i 30 października 1910 roku we Lwowie, staraniem Komisji przemysłowo-lekarskiej Towarzystwa lekarskiego lwowskiego.

Adres Biura Zjazdu: Dr. Kalikst Krzyżanowski, Lwów, Departament sanitarny c. k. Namiestnictwa.

P. T. We Lwowie, w październiku 1910.

W chwili, gdy cały kraj rozbrzmiewa hasłem uprzemysłowienia naszego społeczeństwa i w ten sposób dźwignięcia ekonomicznego kraju, postanowiło także Towarzystwo lekarskie lwowskie przystąpić do tej ogólnej akcji i na posiedzeniu z d. 10-go grudnia 1909 r. powołało napowrót do życia Komisję przemysłowo lekarską.

Komisja ta, ukonstytuowawszy się ułożyła regulamin dla swego działania i objęła ramami tegoż nietylko sprawę popierania przemysłu krajowego, o ile on stoi w łączności z lecznictwem i hygieną, lecz także i pieczę o **zdrojowiska i uzdrowiska nasze,** jako bardzo ważne, a niestety tak zapoznane gałęzie przemysłu krajowego.

Na tej podstawie zajmowała się Komisja przemysłowo-lekarska Towarzystwa lekarskiego lwowskiego na szeregu swych posiedzeń sprawami tych zakładów leczniczych i powzięła przekonanie, że zdroje nasze i uzdrowiska przedstawiają ogromny kapitał, dotąd prawie zupełnie nie wyzyskany, i że pod względem bogactwa leczniczego górują one nad wieloma zdrojowiskami światowemi, a co najmniej im dorównują.

Mimo to miljony koron rokrocznie wywozi się z kraju do zdrojowisk obcych, gdyż nasze cierpią niestety na bardzo wielkie niedomagania i to natury zasadniczej, do których usunięcia konieczną jest akcja zbiorowa w ściłem tego słowa znaczeniu.

Niedomagania te są dwojakiego rodzaju, a mianowicie w kierunku naukowo-leczniczym i ekonomiczno-gospodarczym.

O ile poprawa tych stosunków pod względem naukowo-leczniczym leży w zakresie działania polskiego Towarzystwa balneologicznego, jako jedynej polskiej instytucji zawodowej, o tyle **w dziedzinie ekonomiczno-gospodarczej,** zdaniem pomienionej komisji, **powinien się zająć poprawą stosunków „Związek krajowych zdrojowisk i uzdrowisk“,** do którego założenia należy usilnie dążyć.

W tym celu postanowiła Komisja przemysłowo-lekarska Towarzystwa lekarskiego lwowskiego zebrać odpowiednie materjały do przygotowania i urzeczywistnienia tej sprawy przez **zwołanie do Lwowa zjazdu wszystkich w rozwoju naszych zdrojowisk i uzdrowisk interesowanych czynników:** a więc: lekarzy, właściciei i zarządców zakładów zdrojowych i klimatycznych, właścicieli will, hoteli, pensjonatów i wszelkich przedsiębiorstw zdrojowych.

Urządzając zatem Zjazd postanowiła sobie Komisja przyjść w ten sposób z pomocą polskiemu Towarzystwu balneologicznemu, jakoteż powstać mającemu **„Krajowemu Związkowi zdrojowisk i uzdrowisk“,** tak, aby po zapadnięciu uchwał Zjazdu oddać dalszą akcję w ręce tych instytucyj, mogących jedynie decydować o losie krajowych zdrojowisk i uzdrowisk.

Zjazd ten odbędzie się we Lwowie w d. 29, 30 i 31 października b. r. w salach Instytutu technologicznego Izby handlowo-przemysłowej, przy ulicy Bourlarda (boczna Batorego 5).

W imieniu zatem Komisji przemysłowo-lekarskiej Towarzystwa lekarskiego lwowskiego mają podpisani zaszczyt zaprosić P. T. do wzięcia czynnego udziału w krajowym Zjeździe przemysłowo-balneologicznym, którego program i porządek dzienny uwidoczniony jest poniżej.

W tym celu upraszamy o wypełnienie rubryk załączonej „Karty zgłoszenia udziału w krajowym Zjeździe przemysłowo-balneologicznym i nadesłanie jej w dodanej kopercie odwrotnie pod adresem: „Dr, Kalikst Krzyżanowski, Lwów, c. k. Namiestnictwo“ oraz wkładki zjazdowej w kwocie 10 koron od osoby.

Za legitymację do udziału w Zjeździe i korzystania z ewentualnej zniżki kosztów jazdy koleją będzie służyć „Karta legitymacyjna“, która zostanie P. T. natychmiast doręczoną i stanowić będzie zarazem pokwitowanie odbioru wkładki zjazdowej.

Za komisję przem.-lekarską Tow. lekarskiego lwowskiego.

PROF. DR. ROMAN RENCKI DR. KALIKST KRZYŻANOWSKI
Zastępca przewodniczącego. Przewodniczący.

UWAGA:

Na żądanie P. T. Członków Zjazdu. Komitet tegoż jest gotów postarać się o stosowne ich umieszczenie w hotelach i zapewnienie biletów na przedstawienie teatralne w dniu 29 października. W tym celu zechcą się P T. Członkowie Zjazdu zwrócić do Dra Kaliksta Krzyżanowskiego, Lwów, c. k. Namiestnictwo, podając w przybliżeniu cenę, w jakiej ma być zapewniony pokój, ewentualnie także bilet na przedstawienie teatralne. Przytem zaznacza się, że są do dostania pokoje w pierwszorzędnych hotelach od 3—10 K, na przedstawienie zaś teatralne fotele parterowe po 8, 6 i 5 K; loże parterowe lub I. piętra po 32 i 28 K.

Wykaz pomieszkań zarezerwowanych, jakoteż zakupione bilety teatralne będą od dnia 28 października do dostania u portjera hotelu George'a (Plac Marjacki).

O ewentualnych zniżkach kolejowych będą P. T. Członkowie Zjazdu wcześnie w stosowny sposób zawiadomieni.

Zresztą wyżej wymieniony przewodniczący Komisyi przemysłowo-lekarskiej udzieli chętnie na każde żądanie wszelkich pisemnych informacyj.

PROGRAM ZJAZDU:

Piątek 28 października wieczór o godz. 8-mej. Ogólne zapoznanie się w restauracji hotelu George'a.

Sobota 29 października o godz. 10-tej rano **Otwarcie Zjazdu. I. Posiedzenie** do godziny 1-szej po południu.
Od godz. 2—3½ Zwiedzanie Sanatorjum Dra Soleckiego.
Od godz. 4—7-mej po południu **II. Posiedzenie Zjazdu.**
O godz. 7-mej wieczór w teatrze miejskim przedstawienie operowe (z współudziałem Aleksandra Bandrowskiego).
Po przedstawieniu Komers w restauracji hot. George'a.

Niedziela 30 października o godz. 8—9½ rano Zwiedzanie elektrowni miejskiej.
Od godz. 10—1-ej **III. Posiedzenie Zjazdu.**
Od godz. 2—3½ Zwiedzanie Sanatorjum Kiselki pod kier. Dra Wojtkowskiego.
Od godz. 4—7-mej **IV. Posiedzenie Zjazdu.**

Poniedziałek 31 października o godz. 10—12 rano **V. Posiedzenie Zjazdu.** — Wnioski Komisji. — **Wybór Zarządu „Związku“ i Zamknięcie Zjazdu.** — Wspólny obiad.

P. T. Członkowie Zjazdu mają wstęp wolny na WYSTAWĘ FOTOGRAFICZNĄ zdrojowisk, zakładów leczniczych i letnisk polskich, urządzoną przez redakcję „NaszychZdrojów“, złożoną z prac **Konkursu fotograficznego** tegoż wydawnictwa; jakoteż z nadesłanych ilustracyj.

PORZĄDEK DZIENNY POSIEDZEŃ ZJAZDU:

Posiedzenie pierwsze d. 29 października 1910. Początek o godz. 10-tej przed południem.

Otwarcie Zjazdu przez prezesa Komisji przemysłowo-lekarskiej.
Wybór prezydjum, sekretarza i komisji postulatowej.
Referaty na temat:

1. W jaki sposób pobudzić naukowy kierunek w balneologji krajowej i rozwój piśmiennictwa zdrojowego, jakoteż, w jaki sposób rozszerzać wiadomości naukowe o naszych zdrojowiskach w kraju i za granicą i
2. Sprawa katedr balneologicznych i laboratorjów naukowych balneologicznych po zdrojowiskach i na klinikach.
   Referent Prof. Dr. Ludomir Korczyński z Serajewa.
3. W jaki sposób można uzyskać dokładne. jednolite chemiczno-fizykalne rozbiory wód leczniczych krajowych i według jakiej modły mają być rozbiory te zestawiane.
   Referent Prof. Dr. Leon Marchlewski z Krakowa.
4. Projekt nowej statystyki zdrojowisk i uzdrowisk krajowych z uwzględnieniem osobnem osób zdrowych i chorych i podaniem chorób, na które się one leczyły.
   Referent Dr. Leon Kopf z Krynicy.
5. Sprawa wzbogacenia środków leczniczych w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach.
   Referenci Dr. Maksymilian Cercha z Krynicy i Dr. Józef Zanietowski ze Swoszowic.

Posiedzenie drugie d. 29 października 1910 o godz. 4-tej popoł.

1. Poprawa stosunków zdrowotnych i aprowizacji w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych przez spowodowanie odpowiednich ustaw państwowych i innych.
   Referenci: Radca ces. Dr. Henryk Ebers i Dr. Franc. Kmietowicz z Krynicy.
2. Opracowanie projektu racjonalnej i celowej reklamy naszych zdrojowisk i uzdrowisk.
   Referent Red. Dr. Juliusz Bandrowski ze Lwowa.
3. W jaki sposób należy dążyć, by nasze zdrojowiska i uzdrowiska znalazły się w rękach fachowo wykształconych kierowników.
   Referent Dr. Józef Mayer z Krynicy.
4. Opracowanie dokładnego katastru zdrojowisk i uzdrowisk, jakoteż ich niedomagań i programu prac, zmierzających do ich podniesienia, wzmożenia ruchu sezonowego i poprawienia stosunków komunikacyjnych.
   Referenci Dr. Zenon Pelczar i Dr. Tad. Praschil z Truskawca.
5. Sprawa podniesienia obrotu krajowych wód leczniczych produktów zdrojowych.
   Referent Docent Dr. Władysław Szumowski ze Szczawnicy.

Posiedzenie trzecie d. 30 października 1910 o godz. 10 tej rano.

1. Sprawa przedłużenia sezonów kąpielowych przez zakładanie sanatorjów zimowych i przez popieranie sportów zimowych w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych.
   Referent Docent Dr. Eugeniusz Piasecki ze Lwowa.
2. Ustanowienie stałej porady prawnej i podatkowej dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.
   Referent Dr. Wacław Łobaczewski, wicesekretarz lw. Izby handl. i przem.
3. Sprawa kredytów dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, jakoteż pomocy materjalnej dla nich ze strony państwa i kraju.
   Referenci: Paweł Ciompa, Dyr. buchalterji Banku kraj. i Dr. R. bar. Battaglia, poseł do Rady państwa i Sejmu.
4. Sprawa utworzenia Towarzystw akcyjnych dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.
   Referenci Dr. Kazimierz Kaden z Rabki i Dr. Józef Zakrzewski z Maryówki.

Posiedzenie czwarte d. 30 października o godz. 4-tej popołudniu.

1. Instytucja komisarzy zdrojowych.
   Referent Dr. Józef Żychoń z Zakopanego.
2. Praca nad ludem miejscowym w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych.
   Referenci Dr. Józef Zanietowski ze Swoszowic i Dr. Francisnek Kmietowicz z Krynicy.
3. Sprawa stałej krajowej inspekcji dla zdrojowisk.
   Referent Red. Dr. Juliusz Bandrowski ze Lwowa.
4. Sprawa utworzenia Związku ekonomicznego zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.
   Referent Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy i adwokat Dr. Józef Westreich ze Lwowa.
5. Sprawa utworzenia Związku ekonomicznego sanatorjów i prywatnych zakładów leczniczych.
   Referent Dr. Jan Świątkowski ze Lwowa.

Posiedzenie piąte d. 31 października o godzinie 10 tej rano.

1. Sprawa ujęcia źródeł i ich ubezpieczenia, jakoteż powiększenia ilości wód leczniczych i wiążąca się z tem sprawa pozyskania dla kraju odpowiednich sił fachowych.
   Referenci inżynier Morawski z Krakowa i geolog Limanowski z Zakopanego.
2. Podniesienie przemysłu domowego w zdrojowiskach i uzdrowiskach.
   Referent Dr. Julian Aronsohn z Krynicy.
3. O radjoczynności naszych zdrojowisk.
   Referent Dr. Tadeusz Łazarski.
4. Projekt organizacji straży ogniowych w zdrojowiskach.
   Referent Red. Dr. Juliusz Bandrowski ze Lwowa.
5. Wnioski członków.
6. **Wybór Zarządu „Krajowego Związku zdrojowisk“.**
7. Zamknięcie Zjazdu.

UWAGA: Poszczególne referaty mogą trwać tylko 15 minut; w dyskusji można zabierać głos tylko przez minut 5. O oddanie rękopisów zaraz po wykładzie uprasza się w celu zestawienia **Pamiętnika Zjazdu.**

Akcja w sprawie asanacji zdrojowisk kraj.

Kampania sezonowa tegoroczna podobnie jak tyle już poprzednich, stwierdziła niezbicie, iż brak tak podstawowych urządzeń zdrowotnych w naszych zdrojowiskach jak kanalizacja i wodociągi powinienby je z ramienia urzędu zdrowia czyto rządowego czy krajowego kwalifikować wprost do zamknięcia jako nie odpowiadające wymogom ustawowym lecznice publiczne.

Opinia ta znalazła silny wyraz tak wśród lekarzy Królestwa Polskiego jak i Ks. Poznańskiego.

Ci ostatni nadesłali też z Poznania bardzo stanowcze „memorandum“ do Sejmu galicyjskiego, wykazując w niem, iż posłani przez lekarzy z zaboru niemieckiego chorzy, nie tylko wrócili bez zadnej zdrowia poprawy ale przeciwnie nabawili się w zdrojowiskach galicyjskich nowych chorób lub następstw po przebytych tam chorobach zakaźnych.

Opinię tę swoich kolegów zakordonowych podzielają również lekarze galicyjscy, o czem świadczą liczne ich doniesienia wśród sezonów jakoteż petycya do Sejmu wniesiona przez „Koło lekarzy praktykujących w Krynicy“.

Jak dotąd jednak głuchym pozostaje na te przejawy najpoważniejszej, bo fachowej opinii, kraj i rząd. Ten ostatni nie wahał się nawet w tym roku usankcjonować powagą swego urzędu dwa nowe zdrojowiska: Delatyn i Krościenko o tych samych kardynalnych brakach zdrowotnych, mnożąc w ten sposób jakby autoryzowane przez się ogniska i rozsadniki chorób zakaźnych.

Nic też naturalniejszego, iż z łona samych zdrojowisk, t. j. interesowanych w ich dobrej sławie obywateli, lekarzy i przemysłowców wyszła myśl samoobrony przed grożącem niebezpieczeństwem odwrócenia przez lekarzy dotychczasowego prądu chorych od zdrojowisk galicyjskich a skierowania ich z konieczności do „badów“ zagranicznych, dających im pewną rękojmię zdrowotności, choćby za cenę mniej skutecznych wód.

W duchu tej samoobrony podjęła też akcję tymczasowa przedzjazdowa delegacja zdrojowa złożona z mec. Dra A. Westreicha, Dra Kmietowicza, radcy ces. Dra Ebersa i red. Dra Bandrowskiego, za punkt wyjścia wziąwszy uchwałę sejmowej Komisji sanitarnej z r. 1908, przekazaną Wydziałowi krajowemu do rozpatrzenia i sprawozdania a opartą na jednym tylko z pięciu uchwalonych wówczas postulatów.

Opiewa ona jak następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po przeprowadzeniu badań nad stanem zdrowotnym zdrojowisk krajowych i potrzebą urządzeń asanacyjnych (kanałów, wodociągów etc.), zastanowił się nad pytaniem, czy i pod jakimi warunkami nie należałoby przekazywać w przyszłości zdrojowiskom pewne kwoty z krajowych dodatków do podatków przez nie opłacanych, a to na pewien oznaczyć się mający przeciąg czasu z zastrzeżeniem, że może to następować za każdorazowem osobnem pozwoleniem, z użyciem wyłącznie na wspomniane cele asanacyjne, z zapewnieniem kontroli Wydziału krajowego i z obowiązkiem interesowanych do składania rachunków z użycia funduszów i ażeby sprawozdanie swe i stosowne wnioski przedłożył Sejmowi na najbliższej Sesji“.

Delegaci stając na tej podstawie, przypomnieli tę, z taką szkodą dla naszych zdrojowisk pogrzebaną przez dwa lata rezolucję wpływowym osobistościom Sejmu jak JE. Abrahamowiczowi, prezesowi Koła polskiego prof. Dr. Stanisławowi Głąbińskiemu, prof. Dr. Marsowi i w. i. a w pierwszym rzędzie zasłużonemu prezesowi komisji sanitarnej sejmowej hr. Gołuchowskiemu i jej ówczesnemu referentowi Drow. St. Jabłońskiemu.

Delegaci spotkali się wszędzie nie tylko z wielkiem dla sprawy zainteresowaniem i dobrą wolą ale ze zrozumieniem rzeczy i szczerem postanowieniem zaradzenia grożącemu naszym zdrojowiskom niebezpieczeństwu.

Pierwszym ku temu krokiem było zamieszczenie sprawy tej naglącej na programie obrad sejmowej Komisji sanitarnej w celu przeniesienia jej stąd na obrady budżetowe.

Równocześnie, co z głęboką zapisujemy wdzięcznością, wystąpiło „Słowo Polskie“ z znamiennym w tej sprawie artykułem pt.. „Zdrojowiska w Sejmie“, zaś Delegacja zdrojowa poczyniła pierwsze kroki dla zapewnienia sfinansowania sprawy asanacyjnej tak, aby ewentualna uchwała Sejmu co do kredytów asanacyjnych mogła być możliwie jak najprędzej urzeczywistniona w drodze układów z firmami instalacyjnemi dla rozpoczęcia robót kanalizacyjno-wodociągowych we wszystkich zdrojowiskach.

Celem wyświetlenia sprawy i przygotowania opinii Izby sejmowej rozpowszechniła Delegacja zdrojowa następujące

Mec. Dr. Józef Westreich, [illegible]
twórca statutu krajowego Związku zdrojowisk.

Memorandum w sprawie asanacji zdrojowisk krajowych.

»Do r. 1860 była Galicja wyłącznie krajem pod panowaniem gubernatorów niemieckich. Ci poznawszy tu nasze bogactwa, zawiadomili o tem swych rodaków, którzy wyciągnęli z tego znaczne korzyści.

W ogół wmawiano, że jest ubogi, niedołężny i nieporadny i dlatego przybywali Niemcy, żeby nas ratować i nam pomóc.

Wreszcie po kilkudziesięciu latach tej niemieckiej gospodarki otworzyły nam się oczy i dziś widzimy, jak nas nasi najserdeczniejsi formalnie zniszczyli.

Przecudowne lasy, którešmy w kraju posiadali, zostały w zupełności wytrzebione, a drzewo za bezcen z kraju wywiezione za granicę.

Nasza sól od wieku stanowi główny artykuł zbytu dla Niemców.

Większa i mniejsza własność włościańska pracowała i pracuje prawie wyłącznie dla Niemców a rezultat tej pracy jest ten, że dziś my, dla własnych naszych potrzeb gospodarczych, zmuszeni jesteśmy sprowadzać artykuły do kraju. Dowodem tego, że dziś stolica kraju upomina się o dowóz bydła rumuńskiego i żebrze o mięso argentyńskie; chłop zaś, zniszczony systemem tej gospodarki niemieckiej, emigrować musi do Niemiec lub za Ocean — dla pracy i chleba.

Radca ces. Dr. Henryk Ebers.

Wyciągnąwszy z kraju najżywotniejsze soki przystępują obecnie Niemcy do dalszej eksploatacji naszych bogactw, tj. nafty i węgla, nam zaś zaślepionym zdaje się, że cudzoziemcy, lokujący kapitały swoje u nas są naszymi dobroczyńcami.

Dr. Franciszek Kmietowicz.

Faktycznie rzecz się ma przeciwnie. Wszyscy cudzoziemcy dorabiają się wielkich fortun, ciągnąc co roku miljonowe zyski z naszego kraju.

I obecnie jeszcze wmawia się w nas że jesteśmy biednymi; dlatego celem ratowania nas przybywają do kraju co roku niemal nowe, obce instytucje finansowe — i co najdziwniejsze — że po krótkim czasie instytucje te pozakrajowe operują nie swoimi pieniędzmi ale naszymi.

Obowiązkiem przeto Sejmu jest na obecnej jeszcze kadencji przystąpić do merytorycznego załatwienia poruszonej sprawy.

Wystarczy wspomnieć o Wiedeńskim Banku Związkowym, Pragskim Zakładzie kredytowym, Banku Ustrednim, Banku Zivnosteńskim itd., które dziś mają kilkadziesiąt milionów wkładek naszych i wyłącznie tylko naszymi pieniędzmi operują, aby przekonać się o prawdzie powyższego twierdzenia.

Czyż my, naiwni, faktycznie przypuszczamy, że obce instytucje finansowe otwierałyby u nas filje, gdyby nie miały pewności, że w krótkim czasie można się u nas dorobić majątku i wzbogacić. Notoryczną jest przecież rzeczą, że wiedeński Bank Związkowy otworzywszy filję we Lwowie otrzymał na ten cel z zakładu głównego tylko miljon koron, które po kilku miesiącach musiał zwrócić zakładowi głównemu — a dziś, po upływie zaledwie kilku lat, pracuje wyłącznie naszym kapitałem krajowym, a ponadto nasze fundusze oddaje do dospozycji centrali, ilekroć tego okazuje się potrzeba.

Na szczęście w ostatnich czasach coraz bardziej szerzy się świadomość w nas, iż nie jesteśmy biednymi, że przeciwnie w porównaniu z innymi krajami monarchii austro-węgierskiej jesteśmy wprost magnatami, gdyż posiadamy bogactwa przyrody, jakiemi żaden inny kraj poszczycić się nie może.

Prócz minerałów, znakomitej ziemi, nafty, węgla itp., posiadamy jedno, może największe bogactwo kraju, dotychczas zupełniezaniedbane: nasze zdrojowiska.

Zdrojowiska nasze, któremi dotychczas nikt się nie zajmował i nie zajmuje, dzięki swym przyrodzonym bogactwom uzdrawiają rocznie przeszło 80.000 chorych.

Jeśli przyjmiemy, że każdy chory na koszty leczenia, wyżywienia, podróży, mieszkania itd. wyda przeciętnie 250 kor., to otrzymujemy przeszło **20,000.000** kor. rocznie, jako kwotę, która pozostaje w kraju.

Nie ulega jednak najmniejszej wątpliwości, że zdrojowiska nasze przedstawiają znacznie większą wartość i przynosiłoby krajowi co najmniej 100,000.000 kor. rocznego dochodu, gdyby były należycie eksploatowane. Wszak zakrawa to wprost na ironję, że nasze zdrojowiska krajowe, o światowej już sławie, jak Krynica, Szczawnica. Truskawiec itd. nie posiadają dotychczas kanalizacji i wodociągów. A przecież dziś i laikowi rzeczą jest znaną, że pierwszym warunkiem zdrowotnym jest właśnie **kanalizacja i wodociągi.**

Brak tych urządzeń powoduje, że co roku prawie w naszych zdrojowiskach wybuchają choroby zakaźne, które dzienniki niemieckie bardzo skwapliwie ogłaszają orbi et urbi i powodują, że ludność kraju unika nasze zdrojowiska i wyjeżdża masowo za granicę. (Vide »Neue Freise Presse«, r. 1907 12 lipca, Nr. 15404. »Lodzer Zeitung«, 8 października 1910. »Grazer Tagblatt«, 8 sierpnia 1910. »Illust.-Badeblatt«, 20 sierpnia 1910, Nr. 2. »Mineralquellen Zeitung«, 1 września i 15 sierpnia 1910. »Zeit«, 22 sierpnia 1910).

Wystarczy przeglądnąć coroczne listy gości zdrojowisk niemieckich, aby się przekonać, że niezliczone tysiące rodzin polskich szukają poratowania zdrowia za granicami kraju, w zdrojowiskach o tych samych a często gorszych własnościach leczniczych niż nasze krajowe, kierując się w ich wyborze li tylko obawą przed chorobami zakaźnemi, na które narażają je zdrojowiska nasze z powodu braku kanalizacji i wodociągów.

Rodziny te wywożą co najmniej kilkadziesiąt miljonów corocznie z kraju, które niestety więcej już do nas nie wracają.

Przyjmując kwotę tę jako odsetki 10 prc. brutto kapitału, otrzymujemy wartość naszych zdrojowisk w kwocie co najmniej 200 milionów.

Nasi wrogowie wzbogacają się w ten sposób a tem samem rosną w potęgę — do czego my sami przyczyniamy się.

Nasuwa się więc pytanie, jakby można złemu zaradzić i zapobiec wywozowi naszych pieniędzy za granicę.

Świat nasz lekarski jakoteż publiczność, nawiedzająca zdrojowiska zagraniczne i krajowe, wie z własnego doświadczenia, że zdrojowiska nasze pod względem skuteczności wód mineralnych, czystości powietrza, romantyczności położenia przewyższają niejednokrotnie zdrojowiska zagraniczne. Mimo to brak takich podstawowych rękojmi zdrowotnych jak kanalizacja i wodociągi, zmuszają niestety do unikania naszych zdrojowisk.

Należy zatem w pierwszym rzędzie zaprowadzić w naszych zdrojowiskach **kanalizację i wodociągi**

Po macoszemu od lat dziesiątków traktowane przez rząd i kraj nasze zdrojowiska nie posiadają dotąd tej siły ekonomicznej, by same sprostały temu zadaniu.

Konieczna tu nie tylko inicjatywa ale i pomoc kraju.

Wprawdzie na wniosek posła Dra Tertila jeszcze przed 2 laty uznała Komisja sanitarna sejmowa, iż należy zająć się zdrojowiskami krajowemi i bezwłocznie akcję jakąś zapoczątkować, w myśl czego uchwałą swą zalecała Wydz. kraj., by na najbliższej sesji sejmowej przedłożył odpowiednie wnioski — jednak z powodu braku uchwały sejm. Wydział kraj. do chwili obecnej żądaniu temu nie uczynił zadość.

Najłatwiej dałaby się kwestja przeprowadzić w sposób następujący:

Zdrojowiska i uzdrowiska krajowe opłacają tytułem podatków krajowych i powiatowych kwotę kikudziesięciu tysięcy koron rocznię, która w budżecie krajowym prawie żadnej nie odgrywa roli.

Gdyby przeto Sejm uchwalił, że podatki krajowe i powiatowe, płynące ze zdrojowisk i uzdrowisk, miały być obracane jedynie i wyłącznie na cele tychże asanacyjne, na przeciąg lat przynajmniej dziesięciu, to w takim razie funduszami w ten sposób zebranymi do lat kilku możnaby przeprowadzić asanację wszystkich uzdrojowisk galicyjskich.

Ten nieznaczny uszczerbek w dochodach krajowych spowodowałby, że co roku w kraju pozostałoby kilkadziesiąt miljonów koron, dotąd bezpowrotnie traconych, a w ten sposób stawalibyśmy się o te sumy bogatszymi.

Akcja w tym kierunku dałaby się przeprowadzić jak następuje: Zdrojowisko opłaca np. tytułem podatków krajowych i powiatowych roczną kwotę 20.0000 kor. Dochód ten, zapewniony przez szereg lat 10, dałby możność zdrojowisku porozumienia się zarówno z firmą przedsiębiorczą i instytucją finansową; te mając zapewnioną spłatę robót przedsięwziąć się mających — przystąpiłyby bezzwłocznie do budowy kanałów i wodociągów w danem zdrojowisku a tem samem do lat kilku wszystkie zdrojowiska nasze poszczyciłby się mogły wzorową kanalizacją i wodociągami (zwłaszcza, że obfitują one w znakomitą wodę słodką) a w ten sposób mogłyby skutecznie rywalizować z pierwszorzędnemi zdrojowiskami zagranicznemi.

Z akcją asanacji samego zdrojowiska byłaby połączona i asanacja poszczególnych domów. Sposób, w jakiby to nastąpić mogło, zadecyduje Zjazd przemysłowo balneologiczny; dziś zaś pozwolimy sobie nadmienić, że akcja w tym kierunku wdrożona przez Delegację zdrojową uzyska widoki jak najpomyślniejszego rozwiązania z chwilą, gdy do dalszego kontynuowania przekaże ją Zjazd przemysłowo-balneologiczny stałej reprezentacji mającego się utworzyć Krajowego Związku zdrojowisk.

Uchwała sejmowa, któraby przeznaczyła podatki krajowe i powiatowe przez przeciąg lat 10 na asanację zdrojowisk galicyjskich, łącznie z rozpoczętą już akcją Delegacji zdrojowej postawi sprawę na wysokości zadania i będzie punktem zwrotnym w rozwoju naszych zdrojowisk, a tem samem przyczyni się do ekonomicznego podniesienia i odrodzenia naszego kraju.

Losy więc naszych zdrojowisk leżą obecnie w rękach Wysokiego Sejmu«.

* * *

Delegacja znalazła bardzo życzliwe przyjęcie u wielu posłów sejmowych, bez różnicy stronnictw politycznych jak u JE. Abrahamowicza, Prezesa Koła Polsk. prof. Głąbińskiego, p. Górskiego, prof. Dr. Marsa, Dra Stan. Jabłońskiego, bar. Brunickiego, Dra Sobolewskiego, p. Federowicza, Dra Bednarskiego a specjalnie u hr. Gołuchowskiego, który wysłuchawszy życzliwie i z wielkiem zainteresowaniem całego przedstawienia sprawy, wniósł ją na zwołanem umyślnie w tym celu posiedzeniu Komisji sanitarnej.

Tu zapadła uchwała merytorycznego zbadania sprawy przy zawezwaniu rzeczoznawców sanitarnych ze strony kraju i rządu.

Na prośbę delegacji, by w charakterze informacyjnym wezwano również przedstawiciela zdrojowisk, obeznanego z ich stanem i potrzebami, zgodziła się Komisja na zaproszenie Dra Juliusza Bandrowskiego.

Ten na najbliższem posiedzeniu Komisji przed stawił w rzeczowym referacie zacofany stan obecny zdrojowisk kraj. kwalifikując je z powodu braku kanalizacji i wodociągów jako naturalne ogniska wytwórcze chorób zakaźnych na użytek domowy a głównie na eksport do W. Ks. Poznańskiego i Królestwa Polskiego, drogami powracających tam z Galicji kuracjuszów. Stwierdza to za obu kordonami rozpowszechniająca się coraz więcej zła opinia wśród ogółu lekarzy o zdrojowiskach galicyjskich, a tak samo i wśród ogółu publiczności polskiej, stroniącej z obawy przed chorobami zakaźnemi coraz bardziej od zdrojowisk naszych na korzyść zagranicznych. Jedyny sposób zapobieżenia temu jest dokonanie z ramienia kraju a kosztem zdrojowisk ich asanacji, sposobem w memorandum podanej, skoro w ustawodawstwie tak państwowem i krajowem brak dotąd tak podstawowych wymogów dla zdrojowisk jako lecznic publicznych co do zdrowej wody do picia i kanalizacji, a będące dotychczas wszędzie w użyciu ćwierć — i półśrodki żadnej gwarancji dla zdrowia publicznego nie dają.

Oświetlił Dr. Bandrowski w dalszym ciągu groźny dla życia kuracjuszów stan naszych zdrojowisk pod względem bezpieczeństwa ogniowego w drewnianych piętrowych domach i willach, oświetlanych naftą i świecami, przy skupieniu w nich dziesiątek i setek osób, a wskazując na najnowsze wypadki pożarów w Zakopanem przestrzegał przed nieuchronną większą katastrofą z setkami zwęglonych trupów, za co odpowiedzialność podobnie jak i za liczniejsze ofiary chorób zakaźnych spadnie całym ciężarem na kraj i rząd. Akcja w tym kierunku zapoczątkowana przez delegację a przeka-

Dr. Łukasz Solecki, twórca i kierownik wzorowej lecznicy we Lwowie.

Dr. Maksymiljan Cercha, wiceprezes polskiego Towarzystwa balneologicznego.

Kalman Atlas, burmistrz i twórca zakł. kąpielowego w Delatynie.

zana organizującemu się właśnie »Krajowemu Związkowi zdrojowisk« musi dopominać się o poparcie kraju i rządu pod względem udostępnienia kredytu budowlanego dla zdrojowisk i uzdrowisk, i ulg podatkowych od nowowymurowanych domów, podobnie jak to osiągnęły drogą ustawy asanacyjnej: Lwów, Kraków i Przemyśl.

Wskazał również Dr. Bandrowski na niepraktykowany gdzie indziej ucisk podatkowy zdrojowisk i uzdrowisk galicyjskich, tak że w latach ostatnich, podniesiono wymiar podatków w zdrojowiskach o 35—40 prc. więcej.

Tak niesłychany ucisk podatkowy poraża i zabija wszelką przedsiębiorczość, odstrasza od zdrojowisk tyle im potrzebny kapitał a jest tak bezwzględny, iż nie waha się w osobie inspektorów podatkowych nachodzić kuracjuszów po willach, przesłuchiwać ich pod odpowiedzialnością przysięgi, szpiegować ich na spacerach, przy źródle, żądać podpisywania przez nich fasyj, tak że z obawy przed nowem obciążeniem podatkowem odmawiają nawet lekarze podawania dla zestawień statystycznych wykazu leczonych przez się chorych!

Wreszcie na specjalne zapytania prezesa hr. Gołuchowskiego wyjaśniał Dr. B. sprawy Krynicy i jej gospodarkę, opierając swe wywody i wnioski na stwierdzonych faktach, zaznaczanych w prasie, w licznych memorjałach i petycjach do Sejmu, i rządu, jakoteż na własnych spostrzeżeniach. Imieniem komisji podziękował jej prezes, hr. Gołuchowski Drowi B. za udzielone informacje, które następnie wraz z orzeczeniami ze strony Dra Bernadzikowskiego jako szefa dep. sanit. kraj. i radcy dworu p. Grodzickiego stanowiły substrat dla dalszych obrad Komisji w kierunku: 1) zaradzenia niedomaganiom Krynicy, 2) postawienia sprawy asanacji wszystkich zdrojowisk na porządek dzienny sejmowy.

Wynikiem tych obrad była ad 1) powzięta w d. 18 bm. uchwała wezwania do rządu, aby jak najrychlej rozpoczął w Krynicy budowę drugiego budynku na łazienki i nowego zakładu hydropatycznego oraz rozszerzył wodociąg na wodę do picia; następnie, aby przyśpieszył przeprowadzenie badań celem uzyskania większej ilości wody mineralnej do kąpieli i rozszerzył łazienki mineralne. W końcu uchwaliła komisja wezwać Wydział krajowy, aby w porozumieniu z rządem przedstawił na najbliższej sesji sejmowej wniosek co do przyjścia z pomocą gminie Krynica-Zdrój, w przeprowadzeniu projektu kanalizacji.

Sprawa druga, tj. ogólna asanacja zdrojowisk krajowych zyskała w niezamkniętym dotąd jeszcze swym przebiegu nowe dane w akcesie zdrojowisk i uzdrowisk krajowych drogą wniesionych, staraniem Delegacji zdrojowej, petycyj wysłanych do Sejmu, treści następującej:

PETYCJA DO WYSOKIEGO SEJMU.

Do zdrojowiska naszego przyjeżdża obecnie . . gości, jednak jest to tylko najbiedniejsza ludność krajowa, a to z tego powodu, że brak nam najniezbędniejszych urządzeń zdrowotnych, jak **kanalizacji i wodociągów.**

Brak tychże powoduje, że ludność bogatsza wyjeżdża do zdrojowisk zagranicznych, wywożąc tam corocznie miljony, a temsamem przyczynia się do zubożenia kraju i naszych zdrojowisk.

W interesie przeto tak naszego zdrojowiska jak i kraju leży zapobiedz temu wywozowi kapitałów z kraju, co da się osiągnąć tylko przez asanację naszego zdrojowiska drogą zaprowadzenia w niem **kanalizacji i wodociągów.**

W uwzględnieniu tego uchwaliła Rada gminna na dniu dzisiejszym:

Zwrócić się do Wysokiego Sejmu z prośbą, aby w myśl uchwały komisji sanitarnej z dnia 27 października 1908 l. S. 2991 ex 1908 uchwalił dla naszego zdrojowiska zwolnienie od podatków krajowych i powiatowych na przeciąg lat 10 z zastrzeżeniem, że odnośne kwoty użyte będą wyłącznie na cele asanacyjne zdrojowiska, a to pod kontrolą ze strony Wydziału krajowego.

Tylko taka uchwała sejmowa może uratować nasze zdrojowisko od niechybnego upadku.

* * *

Petycje takie nadeszły od gmin i zarządów zdrojowych Zakopanego, Szczawnicy, Krynicy, Delatyna, Truskawca, Mikuliczyna, Jaremcza i Lubienia, reprezentujących łącznie roczną frekwencję 60.000 kuracjuszów. Niezawodnie od chwili, gdy to piszemy, nadejdą jeszcze dalsze petycje od reszty naszych zdrojowisk.

O ile można dziś przewidzieć, poweźmie Komisja sanitarna sejmowa również co do tej ważnej sprawy jakieś merytoryczne wnioski, które poddane będą następnie Komisji budżetowej na punkcie sposobu ich sfinansowania w myśl wniosku podanego w »Memorandum« Delegacji zdrojowej.

Czy sprawa dojrzeje jeszcze w tej kadencji sejmowej do ostatecznej uchwały Izby, trudno przewidzieć. Niemniej z uznaniem stwierdzić należy, iż dzięki gorliwości Delegacji zdrojowej, jakoteż dobrej woli Komisji sanitarnej, udało się wnieść ją do Sejmu i tak ją postawić, iż już z porządku spraw jego najpilniejszych nie zejdzie, tak że choćby w tej kadencji nie uchwalona ostatecznie, będzie ona jedną z pierwszych na kadencji najbliższej, gdzie dopilnować ją będzię już zadaniem Zarządu przyszłego »Krajowego Związku zdrojowisk i uzdrowisk«.

Do utworzenia go najlepszą chyba zachętą i wskazówką powinien być ten duży stosunkowo rezultat, jaki osiągnęła samotrzeć niemal wdrożona a zapoczątkowana przez Krynicę akcja Delegacji zdrojowej.

VI. Kongres balneologów austryjackich w Solnogrodzie (Salzburgu).

Doskonale, z niemiecką ścisłością, zorganizowany ten Kongres zgromadził w dniach 7. 8, 9 i 11 bm. do Solnogrodu 312 uczestników, wśród tych wielu Węgrów a po raz pierwszy lekarzy czeskich i polskich. Dowód to najlepszy potrzeby organizacji wszechpaństwowej w imię coraz poważniejszych zadań i wyników balneologii jako wyspecjalizowanej już wielkiej gałęzi nauki lekarskiej, zasilanej pierwszorzędnemi odkryciami na innych wiedzy dziedzinach, a specjalnie chemii, przez epokowe odkrycie radium, jego własności i działania jako potężnej, żywej siły przyrody w zdrojowiskach.

Dr. Zanietowski.

Z lekarzy polskich jawili się: Dr. Jul. Aronsohn, Dr. Juliusz Bandrowski z Krynicy, redaktor »Naszych Zdrojów«, Dr. Czopp z Jaworza na Śląsku, Dr. Filipkiewicz z Trenczyna, Dr. Głuszkiewicz z Mikuliczyna, Dr. Goldschmidt z Reichenhall, Dr. Hammerschlag z Szczawnicy, Dr. Franciszek Kmietowicz i Dr. Józef Wespański z Krynicy, Dr. J. Zanietowski ze Swoszowic, jako przedstawiciel Polskiego Tow. Balneologicznego.

Mniejszą od polskiej grupę czeską stanowili: Dr. Ed. Cmunt z Pragi, Dr. Siegfried Franke z Kromieryża, Dr. Ed. Glücksman z Luhaczowic, Dr. Zig. Janke, redaktor »Luhaczowickich listów«, Jędrz. Vorlicek, dyr. zakładu kąpielowego w Luhaczowicach, Doc. Dr. Votruba, jako przedstawiciel »Sdruzeni czeskich lázenských lékarou«, Dr. Raubitschek, Dr. Hoffmann i Dr. Hertzka.

Uroczysty akt otwarcia Kongresu w przybranym we flagi państwowe i krajowe Domu zdrojowym odbył się w wielkiej sali, gdzie na tylnej ścianie nad podium widniał na tle zieleni i kwiatów wielki biust Cesarza-Jubilata, Franciszka Józefa.

Kongres zagaił, wybrany następnie I. jego prezesem, sędziwy prof. Dr. Winternitz z Wiednia, który zaznaczywszy doniosłość obrad dla nauki wogóle a balneologii w szczególności witał gorąco zebranych, z wdzięcznem uznaniem podnosząc udział Węgrów, Czechów i Polaków w tej celowej i harmonijnej pracy, która podobnie jak na innych polach wydając tak wielkie dla państwa rezultaty, zwraca wdzięczne uczucia dla wspaniałomyślności i sprawiedliwości Monarchy, jednoczącego pod swem berłem w uczuciu miłości wszystkie ludy. W imię czego wzniósł mówca trzykrotny okrzyk »Hoch« na cześć cesarza, który zebrani z zapałem powtórzyli.

W długim szeregu dalszych mowców urzędowych witali Kongres: im. ministerstwa spraw wewn. radca sekcyjny Dr. Helly, im. ministerstwa robót publicznych, sekretarz p. Solta, im. ministerstwa kolei państw., wicesekretarz Dr. Buchta, oznajmiając przyznanie dla zdrojowisk na r. 1911 specjalnych wozów transportowych III. kl. dla chorych, jakoteż osobnych luksusowych, (czy i dla Galicji ? Prz. Red.),

im. c. k. Namiestnictwa w Salzburgu Dr. Stölzel, im. miasta zast. prezydenta Dr. Toldt, następnie prof. Dr. Bokay im. lekarzy węgierskich, Dr. Würtemberger im. miejskiego urzędu zdrowia, Dr. Hummel im. Izby lekarskiej, burmistrz Dr. Pfeiffer im. Karlsbadu, burmistrz Zöckendorfer im. Marienbadu, burmistrz Lachmann im. Franzensbadu, Doc. Dr. Votruba (po czesku i niemiecku) im. lekarzy czeskich, wreszcie Dr. Zanietowski (po polsku i niemiecku) przemówił jak następuje:

»W imieniu Polskiego Towarzystwa Balneologicznego, organu tegoż »Przeglądu zdrojowo-kąpielowego«, jakoteż im. wydawnictwa »Nasze Zdroje«, którego redaktor Dr. Bandrowski jest tu obecnym, witam VI. Kongres balneologów austryjackich w Salzburgu. Witam go naprzód w mowie ojczystej, która płynie od naszych gór i zdrojów, a w której najlepiej dadzą się wypowiedzieć serdeczne uczucia nasze Zamykam je wyrażeniem: *In aqua et montibus, in balneis et fontibus vita, ergo in prosperitate balneologiae salus humanitatis; Congressus Balneologorum et Societas Vindobonensis vivant, cresceant et floreant!*

Po przemówieniu tem, nagrodzonem hucznymi oklaskami, dokonano wyboru prezydjum, w skład którego weszli pod honorową Zjazdu prezydencją prof. Dra Winternitza: Prof. Dr. Bokay z Budapesztu, prof. dr. Escherich z Wiednia, prof. dr. Horst-Meyer z Wiednia, jako prezesi: zaś Drowie Röhling. Würtemberger, Schmidt, Emmsbrünner, Wickhoff i Zanietowski jako sekretarze.

Następnie rozpoczęli doc. Dr. Schlesinger i doc. Dr. Strasser odczytem »O dyecie w zdrojowiskach i zakładach leczniczych« długi szereg 58 zgłoszonych referatów, które li tylko dzięki powiększeniu ilości godzin dla obrad, jakoteż ścisłemu przestrzeganiu przez prezydjum przeznaczonego czasu 15 min,, wyczerpano w przeciągu $2^1/_2$ dnia.

Wśród referatów były: Prof. Dra Bokaya: »Zaniedbane wskazania zdrojów alkalicznych (świetnie opracowany), prof. Dra Picka: »Hydriatyczne | leczenie zapaleń płucnych«, Dr. Schöppnera: »Kilka uwag o rozwoju zdrojowisk«, Prof, Dra Sommera (Zurych): »Leczenie za pomocą emanacyj radjalnych«, Dra Hirza (Arco): »Wstrzykiwania naturalnych radjoczynnych cieplic wprost ze źródła«, Prof. Dr. Pfeiffera (Graz): »Wewnętrzne podawanie preparatów gruźliczych«, Prof. Dra Strassburgera (Bonn): »Udział naczyń krwionośnych przy ruchu krwi«, Prof. Dra Kleina: »O miejscowem działaniu bezpośredniem cieplic siarczanych na oko«, Dra Marguliesa (Kołobrzeg): »Uzupełniające uwagi o klimacie morza półn.-wschod.«, Doc. Dra Wicka (Bad Gastein): »Reakcja w balneoterapii«, Dra Zörkendorfera (Marienbad): »Metody doraźnych rozbiorów wód mineralnych«, Dra Zanietowskiego (Kraków): »Postępy hydro-elektroterapii i ich stosunek do balneoterapii w świetle 50 własnych prac oryginalnych« (przyjęty z wielkiem uznaniem, oklaskami), Dra Porosza (Budapeszt): »Seksualna neurastenia« (leczenie miejscowe i kąpielowe), Dra Cmunta (Luhaczowice): »Fizykalne leczenie chronicznej ekzemy w zdrojowisku luhaczowskiem«, Doc. Dra Ulmanna (Wiedeń): »Doświadczenia nad wchłanianiem ciepła z pokazami, Prof. Dra Rumpfa (Bonn): »Prądy oscylujące i ich działanie na serce« (z pokazami własnego przyrządu), Prof. Dra Schmidta (Halle) i Doc. Dra Kollischa (Karlsbad): »Patologia i terapia przewlekłego nieżytu żołądka«, Prof. Dra Horst-Meyera (Wiedeń): »Fizjologiczne znaczenie wapna«, Prof. Dra Eschericha: »Znaczenie kąpieli w Adrjatyku dla wieku dziecięcego«, Doc. Dra Herza (Wiedeń): Suggestja w fizykalnem leczeniu cnorób sercowych«, Prof. Dra Glaxa (Abbazia): »Literatura zdrojowisk«, Dra Hellera (Salzburg): »Leczenie choroby Bazedowa, Dra Wintera (Reichenhall): »Przyczyny dusznicy przy zapaleniu oskrzeli i zasady jej leczenia«, Dra Spiro (Wiedeń): »Napięcie powłók brzusznych i przepony przy sprawach zapalnych brzucha«, Dra Siposa (Budapeszt): »Proktosigmoskopia«, Dra Fellnera (Franzensbąd): »Czy wskazane są przy włókniaku mięsnym macicy kąpiele borowinowe?«, Dra Engstlera: »Kąpiele w jeziorach alpejskich i klimat alpejski jako czynniki lecznicze dla dzieci«, Dra Bosányi'ego (Budapeszt): »Leczenie polyarthritis w Cieplicach«, Dra Fischer'a (Unter Waid): Wpływ sztucznego zwiększenia ciepłoty na wydzielinę soku żołądkowego przy chorobie Pawłowa", Doc. Dra Votruby: »Wyniki leczenia miażdżycy tętnic w Luhaczowicach«, Dra Glücksmanna: »O atonii kiszek«, Dra Lichtwitza: »Kąpiele piaskowe w Kostrzycy«, Dra Farkassa Martona (Budapeszt); »Przyczynek do wyczuwania aury«, Dra Pupiniego (Portorose): »O kąpielach solankowych i morskich w Portorose obok Pirano«, Dra Singera (Wiedeń): »Leczenie wrzodu okrągłego«, Prof. Dra Rieder'a (Monachium): »O wrzodzie żołądka« (z pokazami obrazów Roentgenowskich), Doc. Dra Hoeffego (Praga): »O elektrokardiogramie« (z pokazami na elektrografie), Dra Rotschuh'a (Aachen): »Różnice w zachowaniu się moczu przy wcierkach przymiotowych w połączeniu z leczeniem cieplicami siarczanemi jakoteż bez nich«, Dra Stemmlera (Ems): »O klimacie zdrojowiska Ems«, Dra Löbla (Dorna-Watra): »Dopuszczalność kąpieli podczas miesiączkowania«, Dra Hofbauera (Wiedeń): »Gimnastyka oddechowa«, Dra Tuszkay'a (Marienbad): »Balneoterapia przewlekłych krwotoków w gynekologii«, Dra Grimma (Sauerbrunn): »Doświadczenia nad aronwalizacją przy miażdżycy tętnic«, Dra Schulhofa (Hevis): »Przyczynek do balneoterapii ciężkich schorzeń nerwowych«, Dra J. Bandrowskiego (Lwów): »O rzekomem zanikaniu źródeł mineralnych Krynicy w świetle prawdy i nauki«, (nagrodzony grzmiącymi oklaskami). radcy dworu Dra Goldschmieda (Reichenhall): »O astmie«. Dr. Zanietowski (Kraków) odwołał niestety swój drugi referat »O współczesnem zdrojownictwie Galicji«, zastąpiwszy go podziękowaniem dla Komitetu za serdeczne przyjęcie i wielce lojalne traktowanie polskich członków Zjazdu, przyczem wskazał na rozwieszoną przez siebie mapę balneologiczną Galicji i Królestwa, uwidoczniającą całe bogactwo zdrojownictwa polskiego w doskonałem, graficznem opracowaniu.

W mapie tej, jako drugiej po wydanej przed 4-ma laty pierwszej mapie balneologicznej polskiej ptzez redakcję »Zdroju Ciechocińskiego«, opuszczone zostały zdrojowiska: Nałęczów, Sławinek jakoteż uzdrowisko Kaźmierz, w Królestwie Polskiem.

Mapa ta znalazła duże zainteresowanie u członków Zjazdu.

Celniejsze z pośród wygłoszonych referatów, do których zaliczono i referaty Dra Zanietowskiego i Dra Bandrowskiego, zostały przez Prezydjum Kongresu przeznaczone do publikacji w wydawnictwie »Centralnego Związku Balneologów Austryjackich«.

W niedzielę 10 go bm. do godz. 12-ej w południe wyczerpano cały program Zjazdu, który zamknął prezes dr. Winternitz dłuższą przemową, zaznaczając znaczny postęp w rozwoju balneologii, odwzajemniającej się dziś swej starszej siostrzycy, medycynie, całym szeregiem oryginalnych prac klinicznych o świetnych rezultatach.

»Program kongresu obecnego — mówił Prof. Dr. Winternitz — przerastał niemal ramy przeznaczonego na niego czasu i jeśli został w całości wyczerpany, zawdzięczać to należy gorliwości członków Zjazdu i jego prezydjum, które zwiększyło liczbę godzin na posiedzenia.

Również godzien zaznaczenia harmonijny nastrój Kongresu, łączącego po raz pierwszy uczonych i lekarzy różnych narodowości, Węgrów, Czechów i Polaków, których referaty, — że pozwolę sobie wskazać na ów, wygłoszony ostatnio przez Dra Bandrowskiego — celowały w równej mierze oryginalnością tematów jak i doskonałem naukowem ich opracowaniem. Nowy ten, a tak cenny dla Centralnego Związku balneologów austryjackich przybytek sił, wpłynie w najbliższej przyszłości na jego nowe skonsolidowanie się na podstawie zmiany statutów takiej, która ześrodkuje prace i usiłowania wszystkich w monarchji całej czynników. Dorobek ten Kongresu zasługą przypada tak jego Komitetowi organizacyjnemu, a specjalnie gen. sekretarzowi Dr. v. Aufschnaiterowi, jakoteż prezydjum, złożonemu z mężów wysokiej nauki i gorliwości, tak że moje w niem przewodnictwo było raczej tytularno-honorowem, udzielonem mi chyba dla wieku mego podeszłego.

To też dziękując za ten zaszczyt, zachowam go w miłej pamięci i uznaniu dla wszystkich członków VI. Kongresu balneologów austryjackich, który niniejszem zamykam życzeniem dalszego owocnego rozwoju tej wielkiej dziś kwitnącej gałęzi nauki lekarskiej«.

Niemilknącymi oklaskami nagrodzono to przemówienie, dziękując nawzajem zasłużonemu seniorowi balneologów austryjackich za jego pracę i trudy podjęte dla Kongresu.

* * *

Dzięki doskonałej organizacji Zjazdu mieli członkowie jego nawet przerwy między posiedzeniami bardzo pożytecznie wypełnione, wśród dnia ułatwionem zwiedzaniem zakładów, urządzeń kąpielowych i osobliwości miasta, zaś wieczorami czy to przedstawieniem w teatrze czy koleżeńskiemi lub towarzyskiemi zebraniami.

W niedzielę popołudniu ruszono gremialną wycieczką do pobliskiego zdrojowiska, Reichenhall, gdzie po dokładnem zwiedzeniu jego zakładów i urządzeń podejmowali członków Zjazdu koledzy bawarscy wieczorem »piwnym« (Bierabend).

Nazajutrz, tj. w poniedziałek ruszono w tym samym celu do zdrojowiska Hofgastein, nader pouczającego z uwagi na kilkoletni dopiero okres jego istnienia. Stąd po wspólnem gościnnem śniadaniu w willi »Wahnfried« pni Dr. Schueller, udano się popołudniu dalej do Bad Gastein, impominującego swem uroczem położeniem wśród skalnych gór i olbrzymich wodospadów na wysokości 1080 mtr. nad poziomem morza, jakoteż kosztownem wyposażeniem w gmachy i urządzenia pierwszorzędne i wzorowe pod względem hygieny i kultury.

Tu też zakończył się Zjazd wspólnym obiadem w wielkiej sali w hotelu Straubingere, pozostawiając swym uczestnikom wielkie korzyści naukowe, jakoteż niezwykle miłe wrażenia.

Tę właśnie część opisową wycieczek po tych zdrojowiskach, nastręczających wielki zasób spostrzeżeń porównawczych z naszemi, jakoteż pouczających dla nas uwag, pozostawiamy do następnych numerów »Naszych Zdrojów«, wraz z obfitym zasobem pięknych ilustracyj.

N. Z.

Doc. Dr. Szumowski
lekarz zakładowy w Szczawnicy.

Nowe ujęcie źródeł Wandy i Szymona w Szczawnicy.

Źródła Wandy i Szymona w Szczawnicy już są na nowo ujęte. Roboty te, zapowiadane od paru miesięcy, uległy znacznemu opóźnieniu, ponieważ firma Nitsch i S-ka, której hr. Stadnicki powierzył ujmowanie źródeł, nie mogła się wcześniej, stawić na miejscu z materjałami, doznając i ze swojej strony zawodu od swoich dostawców. Tym sposobem roboty rozpoczęto dopiero w końcu sierpnia, skończono zaś w połowie września. Roboty techniczne prowadził inżynier Morawski, rozbiór zaś chemiczny wody powierzono prof. Dr. Marchlewskiemu.

Zasady i szczegóły techniczne ujmowania źródeł były mniej więcej te same, jak przed paru laty w Krynicy przy ujmowaniu Dobrodzieja i Słotwinki.*)

W ogólnych zarysach sprawa się tak przedstawia: Cembrzyna steingutowa składa się z paru cylindrów, z których dolny ma postać stożka i jest opatrzony dziurkami z boku dla dopływu wody mineralnej. Cylindry szczelnie stoją jeden na drugim, a uszczelnienia dokonywa się wbitym mocno sznurem, który się zalewa jeszcze asfaltem. Przy pomocy grubej warstwy tłustego, dobrze ubitego iłu, nie dopuszcza się do cembrzyny wód bezwartościowych i izoluje się żyły mineralne, przedostające się do cembrzyny bądź z dna, bądź z boków przez otwory stożkowego cylindra, który stoi sam na wyborowym szutrze i jest również szutrem naokoło obsypany. Na zewnątrz cembrzyny cała przestrzeń aż prawie pod wierzch wypełnia się iłem, ił się ubija, a na to przychodzi beton i dreny celem odprowadzenia do osobnego kanału wód zaskórnych i opadów atmosferycznych.

Według tych zasad zostały mniej więcej ujęte oba źródła Wandy i Szymona. Obie cembrzyny zostały przykryte z wierzchu taflami szklanemi i rozetami, a wodę brać można poniżej źródeł, dokąd spływa własnem ciśnieniem, przez boczne otwory w górnych częściach cembrzyn.

*) Opisał je szczegółowo inżynier Morawski w „Pamiętniku polskiego Towarzystwa balneologicznego“ 1909, str. 104 i nast.

Wszystko przemawia za tem, że wody z obu zdrojów dużo na nowem ujęciu zyskają, nadewszystko ich skład chemiczny będzie bardziej stały, niż dotąd, ponieważ wody zaskórne do cembrzyny już się przedostać nie mogą. Jednakże ostateczna ocena nowej wartości możliwą będzie po pewnym czasie, gdyż na razie rozbiór prof. Marchlewskiego jeszcze nie jest gotowy, a i wody mu szą się do nowego ujęcia przyzwyczaić.

Doc. Dr. Szumowski, lek. zakł. w Szczawnicy.

Wanda jest zbliżoną do Magdaleny; według dawnych rozbiorów prof. Radziszewskiego z r. 1776, zawierała nadto dość znaczną ilość litu mianowicie 0·037 chlorku litowego w litrze wody. Wydajność Wandy była mała i została mała, gdyż wynosi zaledwie jakieś 300 litrów na dobę.

Szymon jest szczawą alkaliczno-żelazistą, zbliżoną do wód krynickich; wydajność jego jest znaczna, mianowicie do 20.000 litrów na dobę. Kąpiele w Szymonie, zamknięte w roku bieżącym, zostaną otwarte na nowo z chwilą, gdy będą gotowe lepsze łazienki.

Gdy hr. Stadnicki odbierze górny zakład od ustępującego dzierżawcy p. Wiśniewskiego, co w chwili obecnej jest właśnie w toku, zacznie się jeszcze tej jesieni lub zaraz z wiosną nowe ujmowanie wszystkich pozostałych źródeł szczawnickich.

Po sezonie w Krynicy.

Wymownym wyrazem niedomagań Krynicy były liczne uchwały, powzięte czyto na zebraniach kuracjuszów, czy obywateli i przemysłowców, czy też lekarzy samych, streszczone w petycjach do JE, c. k. Namiestnika kraju, JE. Ministra dla Galicji i Ministra rolnictwa. Jedną z ostatnich jest następująca petycja do Wysokiego Sejmu, wniesiona przez Delegację Lekarzy na ręce posła Dra Tertila, osnowy następującej:

Na mocy jednomyślnie powziętej w dniu 17 ub. m. uchwały, zwraca się »Koło lekarzy praktykujących w Krynicy« do Wysokiego Sejmu z prośbą o poparcie dla naglących wskazań tego zdrojowiska, podyktowanych zaniedbaniem jego ogólnem jak i szczegółowymi rażącymi brakami.

Na pierwsze składają się niedomagania pod względem hygieny i zdrowotnych urządzeń, co łącznie z brakiem kanalizacji i odpowiedniej sieci wodociągowej czyni to zdrojowisko stale dostępnem dla wszystkich chorób zakaźnych.

Do drugich należy wielki niedostatek kąpieli mineralnych, wskutek braku odpowiedniej ilości kabin jakoteż wody minaralnej, czemu od lat dziesiątków nie przeciwdziała c. k. rząd ani budową nowych łazienek mineralnych, ani wyzyskaniem istniejących źródeł prywatnych, ani zdobyciem nowych źródeł mineralnych. drogą głębokich wierceń, zalecanych od dawna przez powagi tej miary jak śp. Dietl, śp. geolog Zeischner i Prof. Dr. Zuber.

W stosunku do normalnego dziennego zapotrzebowania 1800 kąpieli w sezonie pełnym, może ich obecnie zakład wydać najwyżej 1116, czyli że do pokrycia codziennego ich zapotrzebowania brakuje stale 400—650 kąpieli.

Brak teu chronicznie z roku na rok się stopniujący, wywołał w ubiegłym sezonie powszechne żale i skargi kuracjuszów, pozbawionych po 5—8 dni możności otrzymania jednego biletu do kąpieli, tem bardziej gdy dla zdobycia go musiała publiczność zalegać przedsionek i kurytarze do kasy prowadzące już od godz. 5 rano, tłocząc się tu w nieludzkim ścisku i zaduchu po kilka godzin, w masach po kilkaset osób.

Spowodowało to groźną swym precedensem dezercję wielu kuracjuszów z Krynicy do »badów« zagranicznych, czy to do sąsiednich węgierskich czy austryjackich a nawet niemieckich, co wszystko wpłynęło bardzo szkodliwie na opinię o naszem zdrojo-

wisku w sferach lekarskich, szczególnie wśród lekarzy w Królestwie Polskiem, które dostarcza Krynicy $1/_3$ część ogólnej frekwencji.

Ujemnej tej opinji dali też lekarze z za kordonu, za pobytu swego w tym sezonie w Krynicy, nader dosadny wyraz publiczny w pismach jak również na posiedzeniach »Koła lekarzy».

Echa tych rażących niedostatków przedostały się również do prasy codziennej polskiej a nawet niemieckiej a wreszcie do zagranicznych fachowych pism balneologicznych jak »Illustrieres Badeblatt« i Oest. »Mineralquellen-Zeitung«, dyskredytując pierwsze w kraju polskie zdrojowisko, z wielką dla jego najbliższej przyszłości szkodą.

Tak samo też i stary, zmurszały, drewniany zakład hydropatyczny rządowy — niegdyś pierwszorzędna atrakcja Krynicy — ze zdezylowanemi dziś swojemi prymitywnemi urządzeniami, dawno już przestał odpowiadać najskromniejszym wymaganiom nauki, nie mówiąc już o zwiększonej od czasu jego założenia frekwencji.

Wszystkie te braki i niedostatki razem wzięte udaremniają też osiągnięcie pożądanych skutków leczniczych i zabiegów, skoro lekarze ani w odpowiedniej ilości ani w odpowiedniej jakości kąpieli do dyspozycji nie mają.

To też w ślad za wielu dawniejszemi wniosło »Koło lekarzy« praktykujących w Krynicy świeżo petycję w tej sprawie do JE. Namiestnika kraju o jak najrychlejsze zaradzenie złemu, tembardziej gdy c. k. Ministerstwo rolnictwa jeszcze przed 3 laty na inwestycję w Krynicy kwotę 750.000 kor. do budżetu wstawiło, a c. k. rząd krajowy dotychczas wcale nawet nie rozpoczął ani głębokich wierceń ani budowy łazienek ani zakładu hydropatycznego.

Otwarcie z wiosną roku 1911 połączenia kolejowego Muszyna-Krynica powiększając frekwencję, zaostrzy jeszcze bardziej niestosunek między większem zapotrzebowaniem kąpieli a niedostateczną ich podażą. Świadomość tego wśród publiczności zdyskredytuje Krynicę na szereg lat, zwracając zaś prąd kuracjuszów do badów zagranicznych zuboży kraj o znaczne dochody, czerpane z dzisiejszej frekwencji Krynicy, przechodzącej już 9000 osób.

To też »Koło lekarzy« przejęte najgłębszą ufnością do Wysokiego Sejmu jako reprezentacji kraju, stojącej na straży jego kulturalnych i ekonomicznych interesów, poczuwa się do patrjotycznego obowiązku :

1. Zwrócić niniejszą petycją zawczasu uwagę Wysokiego Sejmu na bezprzykładnie zaniedbaną gospodarkę Krynicy i rażące jej niedostatki.

2. Przestrzec przed groźnem dla jej najbliższej przyszłości następstwem takiego beznadziejnego stanu rzeczy, który nieuchronnie zaznaczyć się musi upadkiem frekwencji i płynącemi stąd wielkiemi stratami materjalnemi dla kraju.

3. Wskazać ostateczną potrzebę zaradzenia złemu przez przynaglenie c. k. Rządu do jak najrychlejszego dokonania inwestycyj, objętych przyznanymi od lat trzech przez c. k. Ministerjum rolnictwa kredytami.

4. Prosić Wysoki Sejm o uchwalenie odpowiedniej rezolucji do c. k. rządu dla ocalenia Krynicy od dalszego upadku a przez to odrodzenia jej samej, co stanie się zarazem punktem zwrotnym dla podniesienia wszystkich innych zdrojowisk rodzimych, zapisujących się rokrocznie blisko 20 miljonami wpływów w ekonomicznym dorobku kraju.

Two właścicieli realności, lekarzy i przemysłowców odbyło w dniu 25 września ogólne zgromadzenie organizacyjne na podstawie zatwierdzonych przez c. k. namiestnictwo statutów.

Z wyborów przeprowadzonych kartkami powołani zostali w skład wydziału : pp. Dembiński, radca ces. Dr. Ebers, Litwora, Antoni Kmietowicz, Dr. Franc. Kmietowicz, Dr. Bandrowski, Chrząszcz i Dr. Cichański.

Na zastępców pp. Klimczak, Wrześniowski, Mally Ferdynand i Siemieński.

Na odbytem następnie posiedzeniu Wydziału wybrano prezesem Towarzystwa radcę ces. Dra Henryka Ebersa, tegoż zastępcą p. Dembińskiego, sekretarzem p. Ant. Kmietowicza, skarbnikiem p. Litworę.

Omówiono następnie kilka spraw bieżących z programu dalszych zadań Twa.

Na ogólnem zebraniu Twa właścicieli realności, przemysłowców i lekarzy zwołanem w d. 14 bm. zdawali sprawę ze swych zabiegów delegaci Dr. Kmietowicz, Dr. Ebers i Dr. Bandrowski. — Sprawozdanie to nagrodzili zebrani na wniosek ks. prob. Jasiaka specjalnem podziękowaniem.

Komisja sanitarno-techniczna, delegowana przez JE. P. Namiestnika Dra Bobrzyńskiego zjechała do Krynicy w d. 9 paźdz. w osobach c. k. Inspektora sanitarnego Dra Krzyżanowskiego, radcy dw. inż. p. Ingardena, prof. Dra Marchlewskiego i inż. Nadolskiego w celu rozpoznania niedomagań i potrzeb, które uwidoczniły się w tak rażących niedostatkach sezonu ubiegłego na zakresie zmniejszonej wydatności źródeł, braku odpowiedniej ilości kąpieli, braku wody do picia itp.

Komisja w kilkudniowych swych badaniach stwierdziła przyczyny tych braków zbadawszy wadliwe ujęcie źródła głównego, jego odpływów i upływów bocznych przez przesączanie się szparami z cementu uwolnionemi jakoteż powyżej dopływów ubocznemi drogami, wytworzonemi przez nadmiernie zwiększone ciśnienie słupa wodnego, skutkiem za wysokiego poziomu odpływowego.

Poczyniono również dokładne pomiary wszystkich innych źródeł, zbadano istotnie zaniedbany stan rurociągów w łazienkach mineralnych itd.

Zebrany w ten sposób obfity materjał posłuży za punkt wyjścia do najpilniejszych zarządzeń (po za głębokiemi wierceniami) dla przywrócenia źródłom ich właściwej wydatności, dla włączenia nieużytych dotąd do zasilania kąpieli, dla przebudowy domu. »Pod koroną« na dodatkowe łazienki mineralne o 200 kąpielach dziennie itp.

Regulacja Kryniczanki, kosztem 530.000 kor. została ostatecznie postanowioną na specjalnej sesji w c. k. Namiestnictwie w d. 4 bm. odbytej przy udziale c. k. radcy dworu, inż. p. Herbsta. Niestety zamierzone pierwotnie wraz z regulacją urządzenia kanalizacyjne nie weszły w zakres robót regulacyjnych, mimo, że kosztorys tych ostatnich przekroczono o 230.000 kor. W sprawie tej instancjonowała Delegacja zdrojowa a zarazem poseł Dr. Tertil, któremu JE. p. Namiestnik przyrzekł również dokonanie kanalizacji drogą połączonych funduszów c. k. Zarządu zdrojowego, ministerstwa spraw wewnętrznych i kraju. W czasie najbliższym Regulacja Kryniczanki rozpocznie się z wiosną r. 1911 a skończy z r. 1912 po przeprowadzeniu już tej zimy wodnoprawnych układów z właścicielami gruntów nadbrzeżnych.

Czytelnia Tow. biblioteki dzieł chrześć. wspólnie z nowozałożonem Kołem Twa Szkoły ludowej wchodzi już w życie. W tym celu na ostatniem zebraniu obywatelskiem wybrano Zarząd stały z ks. prob. Jasiakiem jako prezesem i panią Brzezińską jako zastępczynią prezesa na czele. Postanowiono urządzać zebrania tygodniowe, urozmaicone pouczającemi pogadankami lub odczytami. Ks. prob. Jasiak ofiarował na ten cel lokal w nowozbudowanej plebanji.

Połączenie kolejowe Muszyna-Krynica, zagrożone ograniczeniem ruchu li tylko do 6 miesięcy, znalazło też rzecznictwo za pośrednictwem Delegacji zdrojowej z tym rezultatem, iż ruch doroczny przedłużony będzie z 6 do $8^1/_2$ a nawet 9 miesięcy. Delegacja jednak nie zadowolniła się tą obietnicą i wdrożyła dalsze starania celem zapewnienia te jlinji dojazdowej całorocznego ruchu, tyle potrzebnego dla okresu budowlanego jakoteż dla wytworzenia sezonu zimowego w Krynicy.

Wiadomości bieżące.

Od wydawnictwa. Bieżący Nr. 21 »Naszych Zdrojów« opóźniliśmy o tydzień jedynie z powodu przełożenia pierwotnego terminu »Zjazdu przemysłowo-balneologicznego« na koniec października, tak aby cały materjał zjazdowy móc w nim uwidocznić i rozpowszechnić jako »Pamiętnik Zjazdu«, na który w objętości kilku następnych zeszytów przyjmuje abonament w cenie 3 koron tak Biuro Zjazdowe, jak i administracja pisma (Lwów, Franciszańska l. 12), dokąd jedynie należy zwracać wszystkie pisma i korespondencje, ile że Biuro w Krynicy nie funkcjonuje w zimie.

Nr. 21 wraz z dołączeniem »Dziennika zjazdowego“ i broszurami kilku zdrojowisk ofiaruje redakcja wszystkim P. T. Członkom i Delegatom Zjazdu.

Osobiste. Zasłużony w dziedzinie balneologji polskiej i gorliwy orędownik zdrojowisk polskich Dr. Henryk Dobrzycki z Warszawy, który niedawno obchodził złote gody swej niestrudzonej na tem polu pracy, bierze udział w Zjeździe przemysłowo-balneologicznym.

Honorowe prezydjum I Zjazdu przemysłowo-balneologicznego zapisze sie nazwiskami tak zasłużonemi dla Zdrojownictwa polskiego jak Dra Henryka Dobrzyckiego z Warszawy, Prof. Dra Pareńskiego, prezesa Polsk. Twa balneologicznego z Krakowa i Prof. Dra Ant. Gluzińskiego ze Lwowa.

Na „Zjazd“ lwowski zgłosił swe przybycie zaszczytnie znany dyrektor Zakładu hydropatycznego w Ojcowie (Król. Polskie) Dr. Stanisław Kozłowski.

Delegaci ministerjalni na „Zjazd“ lwowski przybędą — jak dotąd wiadomo — w osobach radcy p. Hordyńskiego z min. rolnictwa, jakoteż Dra Liszniewskigo, jako przedstawiciela minist. robót publicznych. Delegatów tych witamy tem gorącej, iż niewątpimy o zainteresowaniu, jakie wyniosą z przebiegu »Zjazdu« i że niewątpliwie zechcą, dać temu wyraz w swych sprawozdaniach do odnośnych ministerstw, które może też wreszcie zechcą na tej podstawie uznać konieczną potrzebę przyjścia w pomoc zdrojowiskom galicyjskim na równi z tak bardzo faworyzowanemi zdrojowiskami, a tyle silniejszemi ekonomicznie zdrojowiskami innych prowincyj austr.

Krzywdząca odmowa spotkała Komitet Zjazdowy ze strony ministerstwa c. k. kolei państwowych w sprawie przyznania zniżek kolejowych członkom lwowskiego »Zjazdu«.

Mimo przedłożonego dowodu analogicznych zniżek, udzielonych bez zastrzeżeń VI Kongresowi balneologów austryjackich w Solnogrodzie, (o 30 prc.) z czego świeżo korzystało 10 lekarzy polskich, odrzuciło ministerstwo kolejowe podanie »Komitetu Zjazdowego polskiego« dodając w ten sposób dowy dowód do notorycznego traktowania Galicji, jako »minderwärtige Prowinz«. Wierzymy, że przyszła reprezentacja »Kraj. Związku zdrojowisk« nie dopuści na przyszłość do podobnej krzywdy, o którą też upomnieć się należy u mającego przybyć na »Zjazd« lwowski delegata c. k. ministerjum kolejowego, który też rozpozna zarazem braki i niedostatki naszych zdrojowisk w kierunku komunikacyj.

Prasa niemiecka o I. Zjeździe „przemysł.-balneologicznym“ lwowskim wyraża się bardzo poważnie, stawiając wielkie horoskopy przyszłemu »Kraj. Związkowi zdrojowemu.« Specjalnie dobrze poinformowany »Illustiertes-Badenblatt« zaznacza pod tytułem: »Zur Förderung u. Ausgestaltung der polnischen Bade- u. Kurorte«, kończąc uwagę: »Der Ausschuss des galiz. Landesverbandes der Kur n-Badeorte soll die Ständige Vertretung der Interessen aller, an der Entwickelung der Kur- u. Badeorte interessierten Kreise übernehmen.

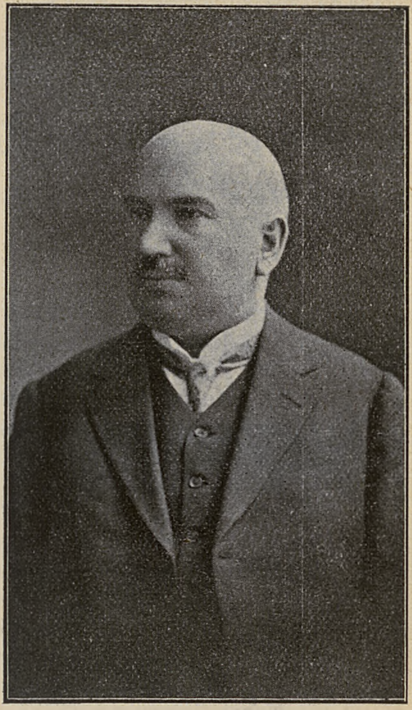
Statut kraj. Związku zdrojowisk, jaki przedłożony będzie obecnemu »Zjazdowi przemysłowo-balneologicznemu«, opracował Dr. Józef Westreich, dobrze zasłużony w sprawach Krynicy, a ostatnio i w Delegacji zdrojowej. Przed 2 laty brał Dr. Westreich jako przedstawiciel Krynicy czynny udział w ankiecie zdrojowisk austryjackich w Wiedniu, około organizacli Centralnego Związku zdrojowisk i uzdrowisk austryjackich, gdzie umiał stanąć silnie w obronie zdrojowisk naszych przed nieuniknioną ich majoryzacją, co też wpłynęło na zasadniczą zmianę tamtejszego projektu statutowego, którego opracowanie jak i zawiązaaie »Centralverbandu« teraz dopiero, po dwuletnim okresie, ma nastąpić.

Tymczasem opracowany przez mec. dra Westreicha statut »Krajowego Związku zdrojowego« uzyskał już zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa, tak że poddany będzie na V. posiedzeniu zjardowem Zgromadzeniu do przyjęcia.

Konkurs fotograficzny »Naszych Zdrojów«. Rozpisany z wiosną przez redakcję »Naszych Zdrojów« konkurs fotograficzny amatorów fotografów, celem pozyskania tą drogą możliwie najobfitszego zbioru jak najlepszych ilustracyj zdrojowisk i uzdrowisk Polski całej, dostarczył w oznaczonym terminie prac dziewięć, po terminie jedną, tak iż ogółem nadesłano prac 10, pod następującemi godłami ilustrujących daną miejscowość: 1. Godło »Gorgan« — uzdrojowisko Jaremcze. 2. Godło »Sfastyka« — uzdr. Zakopane. 3. »Ars« — uzdr. Kazimierz nad Wisłą, 4. »Amator« — uzdr. Worochta. 5. »Swoim« — zdroj. Rymanów. 6. Bezimienny« — uzdrow. Zakopane. 7. »Pójdziemy razem przez góry i doliny« — uzdrow. Worochta. 8. »Pierwsze kroki« — zdroj. Krynica. 9. »W góry, w góry miły bracie« — uzdrow. Żabie. 10. »Cudze chwalicie, swego nie znacie« — uzdrow. Worochta.

Prace te konkursowe, tworząc osobną grupę na »Wystawie fotograficznej« zjazdowej »Naszych Zdrojów«, jakkolwiek dają liczebnie poważny zbiór 120 fotografij oryginalnych, nie mniej jednakże w całości dalekie są od zamierzonego konkursem celu zilustrowania jeśli już nie wszystkich, to chociażby najważniejszych zdrojowisk i uzdrowisk całej Polski, tem bardziej, gdy z nadesłanych 10 dwie nie odpowiadają warunkom konkursu jako nadesłane przez fotografów-zawodowców«. W ten sposób tylko ośm nadesłanych prac obejmują ledwie sześć z pośród kilkudziesięciu znanych zdrojowisk i uzdrowisk polskich. O tyle też rezultat konkursu nie odpowiedział zamierzonemu celowi, a choć między nadesłanemi są prace pierwszorzędnej wartości artystycznej i krajoznawczej, będzie mnsiał Konkurs fotograficzny »Naszych Zdrojów« być przedłużony, a tem samem i rozdanie nagród odłożone do ponownego terminu dalszego, który będzie ogłoszony na podstawie formalnego orzeczenia rzeczonawców w następnym Nrze 22 »Naszych Zdrojów«.

Do tego też terminu zatrzymane będą również nadesłane prace, poczem nieodwołalnie poddane będą wraz z nowo nadesłanemi oceny »jury«.

Władysław Popiel, Dyrektor Zakładu zdrojowego w Lubieniu.

Wystawa fotograficzna »Naszych Zdrojów«, urządzona w salach obrad Zjazdu w Instytucie technologicznym przy ul. Bourlarda, obejmuje dwa działy.

Pierwszy stanowią prace konkursowe nadesłane w liczbie 120 fotografij z naszych zdrojowisk i uzdrowisk na ogłoszony przez naszą redakcję »Konkurs fotograficzny«; drugi to zbiór nadesłanych przez PT. Zarządy zdrojowe fotografij, ilustracyj i plakatów z Krościenka, Szczawnicy, Rabki, Krynicy, Połągi, Iwonicza, Niemirowa, Delatyna, Zakładu Dra Kołączkowskiego (ze (Szczawiny), Lubienia, Worochty, Kosowa i w. i. Dział dodatkowy stanowią fotografie ruin lub dawnych zamczysk polskich, położonych w naszych zdrojowiskach lub najbliższem ich sąsiedztwie.

W ten sposób zestawiona przez nas »Wystawa fotograficzna«, acz daleka od wielkich pretensyj artystycznych, daje interesujący obraz poglądowy naszych zdrojowisk, zalecając je pamięci wielu, którzy »swego nieznają«.

XXV-lecie „Zdrowia“, wydawnictwa warszawskiego poświęconego hygienie, zaznacza październikowy zeszyt 10 tego pisma, zwięzłą podając historję jego założenia przez Dra J. Polaka, jako pierwszego redaktora, po którym nastąpili kolejno Dr. Janowski, Dr. Leon Wernic, Dr. Piotrowski a wreszcie redaktor dzisiejszy Dr. Józef Jaworski.

Z chwilą założenia w Warszawie Twa hygienicznego (1902) stało się pismo to jego organem, a redaktorstwo na okres trzechletni przypada wy-branemu przez Radę Twa lekarzowi.

Cała działalność Towarzystwa Hygienicznego oraz instytucyj przy niem powstałych, lub z niem złączonych, jako to: wydziałów i kilkunastu oddziałów prowincjonalnych Towarzystwa Hygienicznego, Instytutu Hygieny Dziecięcej im. bar. Lenvala, Ogrodów im. Rau'a, Sanatorjum dla piersiowych chorych w Rudce, ostatnio Muzeum Hygieny Ludowej w Częstochowie, Zjazdów i narad lekarzy i hygienistów i t. d. stale i systematycznie odzwierciadla się na łamach »Zdrowia«. Ponadto, »Zdrowie«, jako organ hygieniczny, nietylko zobrazowuje potrzeby i postępy hygieny w kraju i zagranicą, lecz samo, jak wiadomo, nieraz daje inicjatywę do przedsięwziąć w tym kierunku.

Zasłużonemu na polu hygieny wydawnictwu warszawskiemu szlemy życzenia złotych godów.

Z turystyki i sportu.

Z zamknięciem sezonu letniego turystyki naszej, zaczynają się przygotowania do zimowego sportu, zogniskowane w dwu odległych od siebie górskich terenach, **w Zakopanem i w Worochcie-Żabiu.**

Znać to po wczesnych zarządzeniach, jakie powziął na posiedzeniu swem z. m. **Wydział Czarnohorskiego Oddziału** Towarzystwa Tatrzańskiego w Kołomyji, donoszący nam, iż »Dworki Czarnohorskie« w Worochcie i Żabiu stoją otworem dla turystów nieprzerwanie przez cały rok, służąc zdrowym wiktem i wygodnymi noclegami. Członkom Tow. przysługa 50% opustu za noclegi, zaś 20% od cen za wikt.

Dla zapewnienia lepszych warunków mieszkania uchwalił Wydział otynkowanie Dworku Czarnohorskiego w Żabiu tudzież izolowanie w nim ustępów. W myśl sprawozdania pp. Gąsiorowskiego i Hofbauera uchwalono jeszcze w tym roku zbudować schronisko pod Howerlą, jednak nie pod Breskulem, jak pierwotnie proponowano, lecz w miejscu dawnego zgorzałego schroniska pod Zaroślakiem. — Powzięto wreszcie uchwałę w sprawie oznaczenia dróg w zachodniej części Czarnohory i skrócenia dostępu z Jaremcza na Doboszenkę.

Niemniej na temże posiedzeniu Wydziału pod przewodnictwem radcy p. Skupniewicza uchwalono na wniosek p. Gąsiorowskiego wejść w stały stosunek z wydawnictwcm »Nasze Zdroje«, z uwagi na jego zakres, obejmujący obok zdrojowisk i uzdrowisk, również dział turystyczno-sportowy i zaabonować to pismo tak dla Oddziału Czarnohorskiego jak i dla Dworków swych w Żabiu i Worochcie.

SPIS UCZESTNIKÓW
I. krajowego Zjazdu przemysł.-balneologicznego
we Lwowie 1910 roku.

1. Prof. Dr. Adam Sołowij ze Lwowa
2. Dr. Jan Piepes-Poratyński ze Lwowa
3. Dr. Zenon Pelczar z Truskawca
4. Dr. Kazimierz Orzechowski ze Lwowa
5. Kalman Atlas z Delatyna
6. Dr. Joachim Mindes z Drohobycza
7. Marjan Krzyżanowski ze Lwowa
8. Dr, Salomon Staubeл ze Lwowa
9. Radca dworu Dr. Bolesław Wicherkiewicz z Krakowa
10. Michał Kierski z Truskawca
11. Dr. Emil Müller ze Lwowa
12. Dr. Jarosław Turzański z Jarosławia
13. Adam hr. Stadnicki z Nawojowej
14. Dr. Szymon Bernadzikowski ze Lwowa
15. Karol Sklepiński ze Lwowa
16. Dr. Jan Woyokwski ze Lwowa
17. August Teodorowicz z Niemirowa
18. Jan Maniecki z Szczawnicy
19. Dr. Władysław Szumowski ze Lwowa
20. Dr. Ignacy Mazanek ze Lwowa
21. Stefan Dziewolski z Krościenka nad D.
22. Dr. Henryk Dobrzycki z Warszawy
23. Szymon Kajetanowicz ze Lwowa
24. Wacław Berucha z Krosna
25. Stanisław Gurgul z Jarosławia
26. Leon hr. Żółtowski z Niechanowa w Poznańskiem
27. Prof. Dr. Paweł Kucera ze Lwowa
28. Prof. Dr. Ludomił Korczyński z Sarajewa
29. Dr. Kazimierz Solecki ze Lwowa
30. Docent Dr. Marjan Franke ze Lwowa
31. Dr. Jacek Jabłoński ze Sanoka
32. Rudolf Weinreb ze Lwowa
33. Dr. Zygmunt Aschkenazy ze Lwowa
34. Jan Mazurkiewicz z Iwonicza
35. Radca dworu Stanisław Rybicki ze Lwowa
36. Tadeusz Łazarski ze Lwowa
37. Radca dworu Dr. Józef Merunowicz ze Lwowa
38. Dr. Zdzisław Lachowicz ze Lwowa
39. Dr. Stanisław Kozłowski z Ojcowa w Król. Polskiem
40. Dr. Kazimierz Kaden z Rabki
41. Paweł Ciompa ze Lwowa
42. Dr. Apolinary Tarnawski z Kosowa
43. Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy
44. Radca ces. Dr. Henryk Ebers z Krynicy
45. Gubrynowicz i Syn Księgarnia ze Lwowa
46. Mieczysław Strzelbicki z Nowego Sącza
47. Dr. Juljan Aronsohn z Krakowa
48. Adwokat Dr. Józef Westreich ze Lwowa
49. Dr. Edward Gerard Festenburg ze Lwowa
50. Adolf br. Brunicki z Lubienia wielkiego
51. Dr. Aleksander Harasowski z Delatyna
52. Adolf Schwarz z Krynicy
53. Organizacja bojkotu towarów pruskich ze Lwowa zastąpiona przez Ignacego Drewnowskiego
54. Dr. Władysław Obtułowicz
55. Dr. Maksymilian Cercha z Krakowa
56. Władysław Popiel z Lubienia wielkiego
57. Marja Stamary Budziszewska z Zakopanego
58. Zofia Cerchówna z Krakowa
59. Redakcja Przeglądu zdrojowo-kąpielowego i turystycznego z Krakowa
60. Redakcja Przeglądu lekarskiego z Krakowa
61. Redakcja Słowa polskiego ze Lwowa
62. „ Dziennika polskiego ze Lwowa
63. „ Gazety lwowskiej ze Lwowa
64. „ Gazety narodowej ze Lwowa
65. „ Kurjera lwowskiego ze Lwowa
66. „ Przeglądu ze Lwowa
67. „ Wieku nowego ze Lwowa
68. „ Tygodnika lekarskiego ze Lwowa
69. „ Głosu lekarskiego ze Lwowa
70. „ Przeglądu higienicznego ze Lwowa
71. „ Naszych zdrojów ze Lwowa
72. „ Czasu z Krakowa
73. „ Nowej Reformy z Krakowa
74. Roman Poliński z Krakowa
75. Redakcja Głosu z Krakowa
76. Filia Biura korespondencyjnego ze Lwowa
77. Dr Adolf Kuhn ze Lwowa
78. Dr. Kalikst Krzyżanowski ze Lwowa
79. Prof. Dr. Stanisław Bądzyński ze Lwowa
80. Marja Olma Słopecka z Tarnowa
81. Dr. Romuald Żurakowski ze Słotwiny
82. Jan Siemieński z Krynicy
83. Dr. Cyryl Dolnicki ze Stryja
84. Inżynier Juljan Bol. Morawski z Krakowa
85. Dr. Józef Zanietowski z Krakowa
86. Prof. Dr. Stanisław Pareński z Krakowa
87. Dr. Jan Frączkiewicz z Krakowa
88. Jan hr. Potocki z Rymanowa
89. Franciszek Chrząszcz z Krynicy
90. Ferdynand Mally z Krynicy
91. Antoni Kmietowicz z Krynicy
92. Dr. Wacław Łobaczewski ze Lwowa
93. Dr. Leon Kopff z Krakowa
94. Prof. Dr. Leon Marchlewski z Krakowa
95. Dr. Józef Mayer ze Lwowa
96. Dr. Tadeusz Praschil ze Lwowa
97. Docent Dr. Eugeniusz Piasecki ze Lwowa
98. Dr. Roger br. Battaglia ze Lwowa
99. Dr. Józef Zakrzewski ze Lwowa
100. Dr. Jan Żychoń z Zakopanego
101. Dr. Jan Świątkowski ze Lwowa
102. Mikołaj Gromusiak z Krynicy
103. Stefania Nitribitt z Krynicy
104. Dr. Zygmunt Selzer z Czernichowa koło Tarnopola
105. Jan Lisowski ze Lwowa
106. Dr. Ignacy Bielecki z Rymanowa
107. Dr. Kazimierz Lipski ze Lwowa.
108. Teofil Merunowicz ze Lwowa
109. Dr. Juliusz Bandrowski ze Lwowa
110. Dr. Jan Grek ze Lwowa
111. Prof. Dr. Roman Rencki ze Lwowa
112. Maurycy Lenekter z Krynicy
113. Jakób Beiser ze Lwowa
114. Dr. Adam Rawski z Lutowisk
115. Dr. Stanisław Lewicki ze Lwowa
116. Dr. Bernard Kretz ze Lwowa
117. Dr. Włodzimierz Głuszkiewicz z Mikuliczyna
118. Dr. Adolf Dornfest ze Lwowa
119. Stanisław Dunin Brzeziński z Krynicy
120. Fryderyk Dewechy ze Lwowa
121. Dr. Jan Rucker ze Lwowa
122. Marja Kubicka z Krynicy.

(C. d. w Nrze 22).

Za zezwoleniem c. k. Dyrekcyj kolejowych „NASZE ZDROJE“ znajdują się we wszystkich pociągach państwowych kolei żelaznych na przestrzeni od Szczakowy i Czerniowiec aż do Wiednia (Dworzec północny).

Pisma z wagonów zabierać nie wolno.

KONKURS.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem KsięstKem krakowskiem rozpisuje niniejszem konkurs na

posadę drugiego sekundarjusza w szpitalu powszechnym w Białej.

Kandydaci powinni najpóźniej ***do 1 go listopada 1910*** *wnieść podanie do Wydziału krajowego z dołączeniem:*

1) Metryki urodzenia na dowód, że kandydat nie przekroczył 40 lat życia.

2) Dyplomu doktora wszech nauk lekarskich, uzyskanego na jednym z Uniwersytetów Monarchii austryjackiej, upoważniającego do wykokonywania praktyki lekarskiej.

Do posady tej przywiązane są:

a) Płaca o ıocznych 1200 Koron,

b) Pomieszkanie kawalerskie w budynku szpitalnym wraz z wiktem w naturze, unormowanym dla lekarzy w Szpitalach krajowych, oraz opałem i oświetleniem.

Obowiązek mieszkania w Szpitalu jest bezwarunkowy, a wartość wiktu nie może być zamienioną na spłatę w gotówce.

We Lwowie, 27. września 1910.

PIOTROWSKI.

KONKURS.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem krakowskiem rozpisuje niniejszem konkurs na

posadę drugiego sekundarjusza w szpitalu powszechn. w Żółkwi.

Do posady tej jest przywiązana płaca o rocznych 1000 koron.

Kandydaci powinni najpóźniej ***do dnia 10-go listopada 1910*** *wnieść podanie do Wydziału krajowego z dołączeniem:*

1) metryki urodzenia dla udowodnienia, że kandydat nie przekroczył 40 roku życia;

2) dowodu obywatelstwa austryjackiego;

3) dyplomu doktora wszech nauk lekarskich jednej z Wszechnic Monarchii austryjackiej, upoważniającego go do wykonywania praktyki lekarskiej.

We Lwowie, 12. października 1910.

PIOTROWSKI.

Wydawca i redaktor odpowiedzialny Dr. Juliusz Bandrowski. Z Drukarni Słowa Polskiego we Lwowie, pod zarządem Józefa Ziembińskiego.

Lwów, dnia 28 października 1910.

DZIENNIK

I. KRAJ. ZJAZDU PRZEMYSŁOWO-BALNEOLOGICZNEGO

we Lwowie w dniach 29., 30. i 31. października 1910.

Skład Komisyi przemysłowo-lekarskiej Towarzystwa lekarskiego lwowskiego jako Komitetu Zjazdowego:

Przewodniczący: Dr Kalikst Krzyżanowski
Zastępca Przewodn.: Prof. Dr. Roman Rencki
Sekretarze: Dr. Antoni Sabatowski
Dr. Stanisław Blaim
Członkowie: Dr. Juliusz Bandrowski
Dr. Szymon Bernadzikowski, R. Wydz. kr.
Dr. Jan Grek
Prof. Dr. Paweł Kučera
Dr. Kazimierz Lipski

Członkowie: Dr. Szczepan Mikołajski
Dr. Emil Müller
Dr. Jan Piepes-Poratyński
Prof. Dr. Leon Popielski
Dr. Tadeusz Praschil
Dr. Waleryan Serbeński
Karol Sklepiński
Dr. Jan Świątkowski
Doc. Dr. Władysław Szumowski.

Szczegółowy program Zjazdu:

Piątek 28 października wieczór o godzinie 8-mej. Ogólne zapoznanie się w restauracyi hotelu Georgea, (małe salki w parterze).

Sobota 29. października o godzinie 10-tej rano OTWARCIE ZJAZDU.
I. POSIEDZENIE do godziny 1-szej po południu.
Od godziny 2--3½ zwiedzanie sanatoryum Dra Soleckiego.
Od godziny 4—7-mej po południu II. POSIEDZENIE ZJAZDU.
O godzinie 7-mej wieczór w Teatrze miejskim (przedstawienie opery „Manru“ Ign. Paderewskiego z współudziałem Aleksandra Bandrowskiego).
Po przedstawieniu KOMERS w restauracyi hotelu George'a (w salach na I. piętrze).

Niedziela 30. października od godziny 9—1-szej III. POSIEDZENIE ZJAZDU.
Od gooziny 2—3½ zwiedzanie sanatoryum Kiselki, pozostającago pod kier. Dra Wojtkowskiego.
Od godziny 4—7-mej IV. POSIEDZENIE ZJAZDU.

Poniedziałek 31. października o godz. 9—1-szej po południu V. POSIEDZENIE i ZAMKNIĘCIE ZJAZDU.
O godzinie 4-tej popołudniu zwiedzenie elektrowni miejskiej na Persenkówce.

Szczegółowy porządek dzienny posiedzeń Zjazdu.

Posiedzenie pierwsze dnia 29. października 1910 początek o godzinie 10-tej przed południem.

Przewodniczący: Dr. Maks Cercha, wiceprezes polskiego Tow. balneologicznego
Dr. Tadeusz Tertil, poseł sejmowy
Sekretarz: Dr. Praschil i Dr. Szumowski
Gospodarz: Dr. Mikołajski, Dr. Świątkowski, Sklepiński.

Otwarcie Zjazdu przez prezesa komisyi przemysłowo-lekarskiej, Dra Kaliksta Krzyżanowskiego
Odczytanie nazwisk delegatów.
Wybór prezydyum, sekretarzy i i komisyi postulatowej.

Przemówienia delegatów w następującym porządku:

a) Prezesa Towarzystwa lekarskiego lwowskiego, Prof. Dr. Romana Renckiego.
b) Prezydenta miasta Lwowa J. W. P. Stanisława Ciuchcińskiego.
c) Reprezentantów c. k. Ministerstw: rolnictwa, robót publicznych i kolei.
d) Delegata Wydziału krajowego J. W. P. Dr. Szymona Bernadzikowskiego.
e) Delegata c. k. kraj. Rady zdrowia J. W. P. Dr. Edwarda Festenburga.
f) Delegata Wydziału hygieny zdrojowisk i uzdrowisk Królestwa polskiego J. W. P. Dr. Henryka Dobrzyckiego z Warszawy.
g) Prezesa polskiego Towarzystwa balneologicznego J. W. P, Prof. Dr. Stanisława Pareńskiego.
h) Prezesa Towarzystwa lekarskiego krakowskiego J. W. P. Radcy dworu Dr. Bolesława Wicherkiewicza.
i) Delegatów innych Towarzystw i Instytucyj.

Odczytanie przez Sekretarza Zjazdu nadesłanych telegramów.
Referaty na temat:

1. W jaki sposób pubudzić naukowy kierunek w balneologii krajowej i rozwój piśmiennictwa zdrojowego, jakoteż, w jaki sposób rozszerzać wiadomości naukowe o naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach w kraju i za granicą i
2. Sprawa katedr balneologicznych i laboratoryów naukowych balneologicznych po zdrojowiskach i na klinikach.
Referent Prof. Dr. Ludomir Korczyński z Sarajewa.

3. W jaki sposób można uzyskać dokładne jednolite chemiczno-fizykalne rozbiory wód leczniczych krajowych i według jakiej modły mają być rozbiory te zestawione.
Referent Dr. Leon Marchlewski z Krakowa.

4. Projekt nowej statystyki zdrojowisk i uzdrowisk krajowych z uwzględnieniem osobnem osób zdrowych i chorych i podaniem chorób, na które się one leczyły.
Referent Dr. Leon Kopff z Krynicy.

5. *a)* Sprawa wzbogacenia środków leczniczych w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach.
Referent Dr. Maksymilian Cercha z Krynicy.

5. *b*) To samo.
Referent Dr. Józef Zanietowski ze Swoszowic.

Posiedzenie drugie dnia 29. października 1910 o godzinie 4-tej po południu.

Przewodniczący: Prof. Dr. Korczyński i Dr. Kopff
Sekretarze: Dr. Gerus i Dr. Mazanek
Gospodarze: Dr. Lipski i Dr. Krzyżanowski.

1. *a*) Poprawa Stosunków zdrowotnych i aprowizacyi w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych przez spowodowanie odpowiednich ustaw państwowych i krajowych.
Referent Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy.

1. *b*) To samo.
Referent Dr. Henryk Ebers.

2. Opracowanie projektu racjonalnej i celowej reklamy naszych zdrojowisk i uzdrowisk.
Referent Dr. Juliusz Bandrowski z Krynicy.

3. Instytucya komisarzy zdrojowych.
Referent Dr. Józef Żychoń z Zakopanego.

4. Opracowanie dokładnego katastru zdrojowisk i uzdrowisk, jako też ich niedomagań i programu prac zmierzających do ich podniesienia, wzmożenia ruchu sezonowego i poprawienia stosunków komunikacyjnych.
Referent Dr. Zenon Pelczar.

4. *a*) To samo.
Referent Dr. Tadeusz Praschil.

5. Sprawa podniesienia obrotu krajowych wód leczniczych i produktów zdrojowych.
Referent Docent Dr. Władysław Szumowski ze Szczawnicy.

Posiedzenie trzecie dnia 30. października 1910 o godzinie 10-tej rano.

Przewodniczący: Dr. Ebers i Dr. Kaden
Sekretarze: Dr. Lewicki i Dr. Frączkiewicz
Gospodarze: Prof. Dr. Rencki i Dr. Bandrowski.

1. Sprawa przedłużenia sezonów kąpielowych przez zakładanie sanatoryów zimowych i przez popieranie sportów zimowych w zdrojowiskach i udrowiskach krajowych.
Referent Docent Dr. Eugeniusz Piasecki ze Lwowa.

1. *a)* To samo.
Referent Marjan Załuski.

2. Ustanowienie stałej porady prawnej i podatkowej dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.
Referent Dr. Wacław Łobaczewski, wicesekretarz lwow. Izby handl. i przem.

3. Sprawa kredytów dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, jako też pomocy materyalnej dla nich ze strony państwa i kraju.

Referent Paweł Ciompa, Dyrektor buchalteryi Banku krajowego.

3. *a*) To samo.

Referent Dr. Roger bar. Battaglia, poseł do Rady Państwa i Sejmu.

4. Sprawa utworzenia Towarzystw akcyjnych dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.

Referent Dr. Kazimierz Kaden z Rabki.

4. *a*) To samo.

Referent Dr. Józef Zakrzewski z Maryówki.

Posiedzenie czwarte dnia 30. października o godzinie 4-tej po popołudniu.

Przewodniczący: Dr. Pelczar i Dr. Zanietowski
Sekretarze: Dr. Praschil i Dr. Żychoń
Gospodarze: Dr. Serbeński i Dr. Müller.

1. W jaki sposób należy dążyć, by nasze zdrojowiska i uzdrowiska znalazły się w rękach fachowo wykształconych kierowników.

Referent Dr. Stanisław Lewicki z Krynicy.

2. Praca nad ludem miejscowym w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych.

Referent Dr. Józef Zanietowski ze Swoszowic.

2. *a*) To samo.

Referent Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy.

3. Sprawa stałej krajowej inspekcyi dla zdrojowisk.

Referent Dr. Juliusz Bandrowski z Krynicy.

4. Sprawa utworzenia Związku ekonomicznego zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.

Referent Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy.

4. *a*) To samo.

Referent adwokat Dr. Józef Westreich ze Lwowa,

5. Sprawa utworzenia Związku ekonomicznego sanatoryów i prywatnych zakładów leczniczych.

Referent Dr. Jan Świątkowski ze Lwowa.

Posiedzenie piąte dnia 31. października 1910 o godzinie 10-tej rano.

Przewodniczący: Dr. Pelczar i p. Kierski z Truskawca
Sekretarze: Dr. Mazanek i Dr. Lewicki
Gospodarze: Prof. Dr. Rencki, Dr. Bandrowski i Dr. Krzyżanowski.

1. Sprawa ujęcia źródeł mineralnych i ich ubezpieczenia, jakoteż powiększenia ilości wód leczniczych i wiążąca się z tem sprawa pozyskania dla kraju odpowiednich sił fachowych.

Referent inżynier Morawski z Krakowa.

2. Podniesienie przemysłu domowego w zdrojowiskach.

Referent Dr. Aronsohn z Krakowa.

3. O radioczynności naszych zdrojów.

Referent Dr. Tadeusz Łazarski.

4. Projekt organizacyi straży ogniowej w zdrojowiskach.

Referent Antoni Szczerbowski.

5. Wnioski komisyi postulatowej.
6. Utworzenie Związku zdrojowisk i uzdrowisk.
7. Zamknięcie Zjazdu.

REGULAMIN POSIEDZEŃ ZJAZDOWYCH.

Poszczególne referaty mogą trwać tylko 15 minut, w dyskusyi można zabierać głos tylko przez 5 minut.
O oddanie manuskryptów zaraz po wykładzie uprasza się w celu zestawienia pamiętnika Zjazdu.

SPIS DELEGATÓW:

Delegat c. k. Ministerstwa rolnictwa, Radca administracyjny Włodzimierz Hordyński.
Delegaci c. k. Minist. dla robót publicznych, c. k. starszy radca zdrowia Dr. Arpad Križ i koncypizta ministeryalny Dr. Karol Liszniewski
Delegat c. k. Minist. kolei: inspektor Dr. Andrzej Bogdan
» Wydz. kraj.: Dr Szymon Bernadzikowski, radca Wydz. kr.
» c. k. kraj. Rady zdrowia: Dr. Edward Festenburg
» Wydziału hygieny zdrojowisk i uzdrowisk Król. polsk. Dr. Henryk Dobrzycki.
Delegaci polsk. Tow. balneologicznego. Prof. Dr. Stanisław Pareński, Dr. Maksymilian Cercha, Dr. Józef Zanietowski, Dr. Jan Frączkiewicz, Jan hr. Potocki, Dr. Julian Aronsohn i Dr. Zenon Pelczar.
Delegat Tow. lek krak., Radca dworu Dr. Bolesław Wicherkiewicz
Delegaci lwowsk. Izby handl, I przem.: Dr. Jan Rucker i Dr. Wacław Łobaczewski.
Delegat organizacyi bojkotu towarów pruskich: Ignacy Drewnowski
Delegaci Tow. szkoły ludowej.: Dr. Jan Opieński i Dr. Jan Piepes-Poratyński
Delegat Tow. hygienicznego: Dr. Ferdynand Obtułowicz
» kraj. Związku turystycznego: Dr. Ludwik Schneider.

SPIS UCZESTNIKÓW
I. krajowego Zjazdu przemysł.-balneologicznego
we Lwowie 1910 roku.

1. Prof. Dr. Adam Sołowij ze Lwowa
2. Dr. Jan Piepes-Poratyński ze Lwowa
3. Dr. Zenon Pelczar z Truskawca
4. Dr. Kazimierz Orzechowski ze Lwowa
5. Kalman Atlas z Delatyna
6. Dr. Joachim Mindes z Drohobycza
7. Marjan Krzyżanowski ze Lwowa
8. Dr. Salomon Stauber ze Lwowa
9. Radca dworu Dr. Bolesław Wicherkiewicz z Krakowa
10. Michał Kierski z Truskawca
11. Dr. Emil Müller ze Lwowa
12. Dr. Jarosław Turzański z Jarosławia
13. Adam hr. Stadnicki z Nawojowej
14. Dr. Szymon Bernadzikowski ze Lwowa
15. Karol Sklepiński ze Lwowa
16. Dr. Jan Woytkowski ze Lwowa
17. August Teodorowicz z Niemirowa
18. Jan Maniecki z Szczawnicy
19. Dr. Władysław Szumowski ze Lwowa
20. Dr. Ignacy Mazanek ze Lwowa
21. Stefan Dziewolski z Krościenka nad D.
22. Dr. Henryk Dobrzycki z Warszawy
23. Szymon Kajetanowicz ze Lwowa
24. Wacław Berucha z Krosna
25. Stanisław Gurgul z Jarosławia
26. Leon hr. Żółtowski z Niechanowa w Poznańskiem
27. Prof. Dr. Paweł Kucera ze Lwowa
28. Prof. Dr. Ludomił Korczyński z Sarajewa
29. Dr. Kazimierz Solecki ze Lwowa
30. Docent Dr. Marjan Franke ze Lwowa
31. Dr. Jacek Jabłoński ze Sanoka
32. Rudolf Weinreb ze Lwowa
33. Dr. Zygmunt Aschkenazy ze Lwowa
34. Jan Mazurkiewicz z Iwonicza
35. Radca dworu Stanisław Rybicki ze Lwowa
36. Tadeusz Łazarski ze Lwowa
37. Radca dworu Dr. Józef Merunowicz ze Lwowa
38. Dr. Zdzisław Lachowicz ze Lwowa
39. Dr. Stanisław Kozłowski z Ojcowa w Król. Polskiem
40. Dr. Kazimierz Kaden z Rabki
41. Paweł Ciompa ze Lwowa
42. Dr. Apolinary Tarnawski z Kosowa
43. Dr. Franciszek Kmietowicz z Krynicy
44. Radca ces. Dr. Henryk Ebers z Krynicy
45. Gubrynowicz i Syn Księgarnia ze Lwowa
46. Mieczysław Strzelbicki z Nowego Sącza
47. Dr. Juljan Aronsohn z Krakowa
48. Adwokat Dr. Józef Westreich ze Lwowa
49. Dr. Edward Gerard Festenburg ze Lwowa
50. Adolf br. Brunicki z Lubienia wielkiego
51. Dr. Aleksander Harasowski z Delatyna
52. Adolf Schwarz z Krynicy
53. Organizacja bojkotu towarów pruskich ze Lwowa zastąpiona przez Ignacego Drewnowskiego
54. Dr. Władysław Obtułowicz
55. Dr. Maksymilian Cercha z Krakowa
56. Władysław Popiel z Lubienia wielkiego
57. Marja Stamary Budziszewska z Zakopanego
58. Zofia Cerchówna z Krakowa
59. Redakcja Przeglądu zdrojowo-kąpielowego i turystycznego z Krakowa
60. Redakcja Przeglądu lekarskiego z Krakowa
61. Redakcja Słowa polskiego ze Lwowa
62. „ Dziennika polskiego ze Lwowa
63. „ Gazety lwowskiej ze Lwowa
64. „ Gazety narodowej ze Lwowa
65. „ Kurjera lwowskiego ze Lwowa
66. „ Przeglądu ze Lwowa
67. „ Wieku nowego ze Lwowa
68. Redakcja Tygodnika lekarskiego ze Lwowa
69. „ Głosu lekarskiego ze Lwowa
70. „ Przeglądu higienicznego ze Lwowa
71. „ Naszych zdrojów ze Lwowa
72. „ Czasu z Krakowa
73. „ Nowej Reformy z Krakowa
74. Roman Poliński z Krakowa
75. Redakcja Głosu z Krakowa
76. Filia Biura korespondencyjnego ze Lwowa
77. Dr Adolf Kuhn ze Lwowa
78. Dr. Kalikst Krzyżanowski ze Lwowa
79. Prof. Dr. Stanisław Bądzyński ze Lwowa
80. Marja Olma Słopecka z Tarnowa
81. Dr. Romuald Żurakowski ze Słotwiny
82. Jan Siemieński z Krynicy
83. Dr. Cyryl Dolnicki ze Stryja
84. Inżynier Juljan Bol. Morawski z Krakowa
85. Dr. Józef Zanietowski z Krakowa
86. Prof. Dr. Stanisław Pareński z Krakowa
87. Dr. Jan Frączkiewicz z Krakowa
88. Jan hr. Potocki z Rymanowa
89. Franciszek Chrząszcz z Krynicy
90. Ferdynand Mally z Krynicy
91. Antoni Kmietowicz z Krynicy
92. Dr. Wacław Łobaczewski ze Lwowa
93. Dr. Leon Kopff z Krakowa
94. Prof. Dr. Leon Marchlewski z Krakowa
95. Dr. Józef Mayer ze Lwowa
96. Dr. Tadeusz Praschil ze Lwowa
97. Docent Dr. Eugeniusz Piasecki ze Lwowa
98. Dr. Roger br. Battaglia ze Lwowa
99. Dr. Józef Zakrzewski ze Lwowa
100. Dr. Jan Żychoń z Zakopanego
101. Dr. Jan Świątkowski ze Lwowa
102. Mikołaj Gromusiak z Krynicy
103. Stefania Nitribitt z Krynicy
104. Dr. Zygmunt Selzer z Czernichowa koło Tarnopola
105. Jan Lisowski ze Lwowa
106. Dr. Ignacy Bielecki z Rymanowa
107. Dr. Kazimierz Lipski ze Lwowa.
108. Teofil Merunowicz ze Lwowa
109 Dr. Juliusz Bandrowski ze Lwowa
110. Dr. Jan Grek ze Lwowa
111. Prof. Dr. Roman Rencki ze Lwowa
112. Maurycy Lenekter z Krynicy
113. Jakób Beiser ze Lwowa
114. Dr. Adam Rawski z Lutowisk
115. Dr. Stanisław Lewicki ze Lwowa
116. Dr. Bernard Kretz ze Lwowa
117. Dr. Włodzimierz Głuszkiewicz z Mikuliczyna
118. Dr. Adolf Dornfest ze Lwowa
119. Stanisław Dunin Brzeziński z Krynicy
120. Fryderyk Dewechy ze Lwowa
121. Dr. Jan Rucker ze Lwowa
122. Marja Kubicka z Krynicy.
123. Jan Klimczak z Krynicy
124. Dr. Józef Jasiński z Lido
125. Dr. Jan Regiec z Rymanowa
126. Radca minist. Włodzimierz Hordyński z Wiednia
127. Prof. Dr. Antoni Jarosz ze Lwowa
128. Dr. Kazimierz Flis z Krakowa
129. Antoni Szczerbowski ze Lwowa
130. Dr. Ludwik Schneider z Krakowa
131. Prof. Dr. Antoni Gluziński ze Lwowa
132. Dr. Andrzej Bogdan z Wiednia
133. Inspektor Dr. Arpad Kříž z Wiednia
134. Dr. Karol Liszniewski z Wiednia
135. Dr. Kazimierz Zgórski ze Lwowa
136. Dr. Tadeusz Tertil ze Lwowa.

Zebrania towarzyskie.

28. października o godzinie 8. wieczór zapoznanie się w tylnych salach restauracyi hotelu George'a.

29. października o godzinie 1. popołudniu przygotowany będzie w tylnych salach restauracyi hotelu George'a obiad dla uczestników Zjazdu (menu à 4 korony).

29. października o godzinie 7. wieczór w teatrze miejskim przedstawienie opery „Manru" Ign. Paderewskiego. Bilety poprzód zamówione są do nabycia u portyera hotelu George'a. Pewna ilość biletów dotąd niezamówionych zachowana u dra Kaliksta Krzyżanowskiego.

Po teatrze komers w salach 1-go piętra hotelu George'a (cena 5 koron).

30. i 31. października o godzinie 1. popołudniu przygotowane będą w tylnych salach restauracyi hotelu George'a obiady dla uczestników zjazdu (menu à 4 korony).

Wycieczki.

29. października o godzinie 2. popołudniu zwiedzenie Sanatoryum dra Soleckiego przy ulicy Łyczakowskiej l. 93 pod przewodnictwem dra Greka. Wozy tramwaju elektrycznego dla uczestników tej wycieczki będą oczekiwać o godzinie 1-ej min. 45 pod kawiarnią wiedeńską.

30. października o godzinie 2. popołudniu zwiedzenie sanatorym Kiselki pod przewodnictwem dra Gerusa. Wozy tramwaju elektrycznego dla uczestników tej wycieczki oczekiwać będą o godzinie 1-ej min. 45 pod kawiarnią wiedeńską.

31. października o godzinie 4. popołudniu zwiedzenie elektrowni miejskiej na Persenkówce pod przewodnictwem p. Sklepińskiego. Wozy tramwaju elektrycznego oczekiwać będą o godzinie 3 min. 45 pod kawiarnią wiedeńską.

Streszczenie referatów

(o ile je nadesłali poszczególni referenci).

1. *W jaki sposób pobudzić naukowy kierunek w balneologii krajowej i rozwój piśmiennictwa zdrojowego, jakoteż, w jaki sposób rozszerzać wiadomości naukowe o naszych zdrojowiskach w kraju i zagranicą, i*
2. *Sprawa katedr balneologicznych i laboratoryów naukowych balneologicznych po zdrojowiskach i na letniskach.* 1 i 2 Prof. Dr. Lud. Korczyński:

Treść: „Uwagi o naszym naukowym ruchu na polu balneologii".

4. *Projekt nowej statystyki zdrojowisk i uzdrowisk krajowych etc.* Dr. Leon Kopff z Krynicy.

Treść: Statystyka zdrojowiska czy uzdrowiska jest to niejako bilans dużego domu handlowego, dający pogląd na rozwój zakładu zdrojowego, na jego sławę i wziętość w kraju i za granicą, na jego rozwój lub cofanie się wstecz, z jednej strony, a z drugiej strony zaznaczający skuteczność środków lecznictwa przyrodzonego w chorobach różnych u ludzi, których renoma zakładu i wiara w siły lecznicze danego zdrojowiska do niego ściągnęły.

Dobra więc statystyka jest poniekąd podstawą dla rozwoju zdrojowiska, obrachunkiem z jego dodatnich i ujemnych stron, drogowskazem dla właściciela w kierunku ulepszeń w urządzeniach i administracyi zdrojowiska, oraz w kierunku jego reklamy.

Dlatego też statystyka taka powinna być bardzo dokładnie, wszechstronnie i ściśle, według pewnych prawideł opracowaną. Powinna uwzględniać nietylko ilość osób wedle płci, a częściowo i wieku, ale także skąd do uzdrowiska przybyli do pewnego stopnia ich pozycyę społeczną, po częsei także w wielu warunkach wyznanie, wreszcie jak długo przeciętnie w zdrojowisku bawili. Ta ostatnia data statystyki jest o tyle ważną, iż nieraz ona jedna stanowi kryterium dla osądzenia, jak wiele osób przebywało dla właściwego leczenia, ile zaś przybyło czy to w cela turystycznych, czy interesów, czy też dla towarzystwa i odwiedzenia osób leczących się.

Statystyka chorób powinna być według wzorów stale przyjętych we wszystkich zdrojowiskach przez wszystkich w nich praktykujących lekarzy zestawianą corocznie, i do użytku zarządowi zdrojowemu oddawaną. W takim tylko razie statystyka taka może mieć wartość nie tylko naukową, ale także i praktyczną ze względu na konieczność zaprowadzenia lub ulepszenia różnych metod leczenia fizykalnego w zdrojowisku. W tym celu nalażałoby po porozumieniu się wspólnem uchwalić pewne stałe zasedy dla statystyki zdrojowej.

Poniżej podaje autor punkty i wytyczne, jakie zdaniem jego należałoby w statystyce zdrojowisk stale uwzględniać, a to tak pod względem ilości osób, ich stałego zamieszkania, jakoteż i z wymienieniem chorób, jakie w danem zdrojowisku leczono.

5 a. *Sprawa wzbogacenia środków leczniczych w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach.* Dr. Cercha, z Krynicy.

Treść: Wstęp.

1. Konieczność wykorzystania w odpowiedni sposób tego, co nam nasze zdrojowiska i uzdrowiska dają z natury (obrachunek, kontrola i poprawa tego, co już mamy), przy czem każde zdrojowisko musi na pierwszym planie stawiać to, co stanowi jego odrębną cechę, co mu nadaje wybitne piętno (klimat, źródła i kąpiele).

2. Wprowadzanie nowych środków i metod leczniczych (hydroterapia, elektroterapia, mechanoterapia, termoterapia, kinesithoterapia, dyetoterapia, klimatoterapia i t. d.) odpowiadających potrzebom danego zdrojowiska, przy czem nie należy robić z każdego zdrojowiska panaceum przeciw wszystkim chorobom, coby mogło wprowadzić indyferentyzm, ba nawet nihilizm zdrojowo-kąpielowy.

3. Możliwość odrębnego stanowiska uzdrowisk, które nie posiadając zdrojów i kąpieli mineralnych, mogą sobie pozwolić na wprowadzanie wszystkich najnowszych metod i środków leczniczych.

Zakończenie:

Wzbogacenie środków leczniczych w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach w stosunku do:

a) trudności sfinansowania sprawy;

b) wspólnej akcyi wszystkich zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, utworzenia centralnego krajowego związku balneologicznego, którego celem byłoby rozpatrywanie najważniejszych spraw dotyczących zdrojownictwa krajowego i realizowanie odnośnych uchwał;

c) utworzenia katedr balneologii i pracowni dla balneologii i terapii na zasadach najnowszych zdobyczy chemii fizycznej i bijologii; oddziałów klinicznych lub szpitalnych, w którychby można kontrolować praktycznie wyniki otrzymane w pracowniach.

1 a. *Poprawa stosunków zdrowotnych i aprowizacyi w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych przez spowodowanie odpowiednich ustaw państwowych, względnie krajowych.* Dr. Ebers.

Treść: Ustawa o przymusie kanalizacyi i wodociągów nie powinna przestraszać właścicieli zdrojowisk. Przymus jest niezbędny w obec zacofania lub niechęci pojedynczych choć zamożnych, a dla niezamożnych właścicieli stanie się pomocą do uzyskania środków na te wkłady.

Projekt sejmowej komisyi sanitarnej z r. 1908, aby dodatki do podatków w zdrojo- i uzdrowiskach przez 10 lat obracane były wyłącznie na cele ich asanizacyi należy teraz koniecznie przeprowadzić. Bez tego większość zdrojowisk nie będzie w stanie się uzdrowotnić, a w warunkach zdrowotności obecnych istnieć długo już nie mogą. Uzdrowotnienie jest kwestyą ich bytu dziś, — jutro da im zamożność.

Obok kanalizacyi i dobrej wody do picia potrzeba więcej lepszych mieszkań. Dziś jest większość mieszkań lichych, zlepków koszarowatych, wstrętnych; mieszkań „kątem" i „na łóżka" trzeba ustawowo wzbronić. Ten wytwór nędznej spekulacyi sprowadza nędzę, żebractwo do zdrojowisk, a ta ciemna, brudna masa zanieczyszcza dokładnie zdrojowiska, deprawuje ich wartość, odstręcza lepszą publiczność.

Leczenie się uboższej publiczności w obecnych warunkach jest iluzoryczne. Jej także lepsze warunki sanitarne dać

należy, dać możność leczenia się w I. i III. sezonie, wprowadzić rygor na nieschludność i jej zbytnie gospodarowanie „jak u siebie“. Porządek najmu mieszkań, przeważnie na sezony wymaga również gruntownej modernizacyi. Obecny system hamuje postęp w udogodnieniach mieszkań, komfortu.

Wnioski: Należy spowodować:

5. Ustawę według projektu sejmowej komisyi sanitarnej, powziętego w r. 1908 w sprawie zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.

6. Ustawę policyjno-sanitarną, normującą ochronę zdrojoi uzdrowisk przed zawlekaniem chorób zakaźnych, przymus odosabniania zakaźnych chorych, przenoszenia zwłok do domów przedpogrzebowych, przymus zachowywania pierwszych reguł hygieny i czystości w zdrojowiskach przez właścicieli domów, przemysłowców, publiczność kąpielową i ludność miejscową, przymus desinfekcyi mieszkań po chorych gruźlicznych i innych, zarazki po sobie zostawiających.

7. Ustawę policyjno budowlaną z oznaczeniem warunków budowy i wynajmu mieszkań w granicach hygieny.

7. Rewizyę istniejącego „porządku najmu mieszkań“ i w ślad za tem ustawę więcej postępową o wynajmie mieszkań w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych.

To samo. Dr. F r a n c i s z e k K m i e t o w i c z.

T r e ś ć: Przyczyną niedomagań naszego zdrojownictwa jest w dużej części brak opieki władz, brak ustawy przemysłowo-zdrojowej. Stosunki zdrowotne są wadliwe od początku istnienia zdrojowisk z winy zaniedbania w nich przymusu kanalizacyi i wodociągów.

Ustawowy przymus w tym względzie jest konieczny.

Potrzebną jest też ustawa chroniąca zdrojowiska przed zawlekaniem chorób zakaźnych, potrzebny przymus odosabniania zakaźnych chorych, potrzebne unormowanie przenoszenia zwłok do domów przedpogrzebowych. Potrzeba rewizyi przepisów dla rzeźni, piekarń, jadłodajni, targów i t. p. Konieczną jest ustawa o aprowizacyi zdrojowisk.

Wnioski: Spowodować należy:

1. ustawę o przymusowem zaprowadzeniu kanalizacyi i wodociągów w zdrojowiskach i uzdrowiskach.

2. Ustawę o aprowizacyi zdrojowisk i uzdrowisk.

3. Prośbę do dyrekcyi kolejowych o zniżki taryf dla produktów spożywczyck i o wozy z lodem dla nich.

4. Wezwanie większych zdrojowisk o budowę hal targowych, domów izolacyjnych, domów przedpogrzebowych i o zaprowadzenie pracowni do badania środków spożywczych.

2. *Opracowanie projektu racyonalnej i celowej reklamy naszych zdrojowisk i uzdıowisk.* Dr. J u l i u s z B a n d r o w s k i.

T r e ś ć: Potrzeba, sposób i cel reklamy zdrojowisk. Rezultaty reklamy zdrojowisk zagranicznych. Propaganda zdrojowisk polskich drogą z ogniskowania jej w zarządzie Związku. Stosunek z prasą codzienną. Organ Związkowy.

4. *Kataster zdrojowisk i uzdrowisk, ich niedomagania, program prac zmierzających do ich podniesienia, wzmożenia ruchu sezonowego i poprawy stosunków komunikacyjnych.* Dr. Z e n o n P e l c z a r z Truskawca.

T r e ś ć: I. Spis zdrojowisk, źródeł mineralnych niewyzyskanych w Galicyi, uzdrowisk i miejsc klimatycznych oraz zakładów wodoleczniczych.

Zestawienie zdrojowisk według składu chemicznego wód mineralnych.

Zestawienie ich frekwencyi w roku 1910 w porównaniu z r. 1907 i 1892.

Rozmieszczenie zdrojowisk i źródeł mineralnych w Galicyi.

II. Niedomagania zdrojowisk naszych; 1. niezależne od samego zdrojowiska; 2. niedomagania, o przyczynach tkwiących w zdrojowiskach samych.

III. Program prac zmierzających do podniesienia zdrojowisk:

1. ukrajowienie zdrojowisk, gdy to niemożebne, utworzenie towarzystw akcyjnych, zapewnienie zdrojowiskom należytej opieki i poparcia rządu a szczególnie kraju.

2. Zapewnienie im kredytu przystępnego w Banku krajowym.

3. Utworzenie przy Wydziale krajowym osobnego departamentu sanitarnego z lekarzem na czele, obznajomionym dobrze z potrzebami naszego zdrojownictwa. Utworzenie osobnego biura technicznego przy Wydziale krajowym dla spraw budowlanych, drogowych i wodnych.

4. Ustawowy przymus zaprowadzenia wodociągów, kanalizacyi i planu regulacyjnego.

5. Ustawowy przymus zaprowadzenia straży pożarnej po zdrojowiskach.

6. Utworzenie „Związku zdrojowisk“, celem objęcia wspólną akcyą powyższych postulatów, a któryby zajął się oprócz ułatwiania kredytu, zniżeniem podatków, eksportem wód i t. p.

7. Zupełna niezależność lekarzy zakładowych od właścicieli i zarządów.

8. Ustanowienie stałych komisarzy sezonowych z rozszerzoną władzą polityczno-policyjną, a przedewszystkiem z prawem egzekutywy.

9. Zaznajamianie zarządów ze stanem innych zdrojowisk, ułatwianie im zwiedzania zagranicznych zdrojów, z obowiązkiem zdawania sprawozdania i zastosowania nabytego doświadczenia w danem zdrojowisku.

10. Wyszkolenie odpowiedne służby po zdrojowiskach.

11. Umiejętna reklama przez odpowiedne publikacye i ogłoszenia oraz zaznajamianie lekarzy przez naukowe prace o naszych wodach i ich działaniu,

5. *Sprawa podniesienia obrotu krajowych wód mineralnych i produktów zdrojowych.* Doc. dr. W ł a d. S z u m o w s k i ze Szczawnicy.

T r e ś ć: Galicya wytwarza rocznie 200.000 butelek wód mineralnych i 20.000 kg. produktów zdrojowych, jak soli, ługu i borowiny. Wszystkie kraje austryackie razem wytwarzają rocznie 32,000.000 butelek wody i 200.000 kg. produktów. Na Galicyę przypada 0 6% pierwszego i 10% drugiego. Wobec ogromnych bogactw naturalnych Galicyi ilość produkowanych wód mineralnych jest ogromnie mała, w porównaniu n. p. z produkcyą Czech, gdzie się wytwarza rocznie 22,000.000 butelek, prawie żadna. Najwięcej w Galicyi produkuje Szczawnica, której wytwórczość wynosi $^2/_3$ całej wytwórczości krajowej. Galicya nie posiada żadnej krajowej wody stołowej i jest zalewana wodami, jak Bilińska, Krondorfska, Giesshübler, Apolinaris, Selterska. Są wprawdzie trzy zdroje w Galicyi, które mają pretensyę do nazwy polskich Giesshüblerów: Szczawnicki zdrój Jana, Wysowski zdrój Józefa i woda Głębocka; jednakże jedne z tych wód wcale nie są butelkowane, innych w handlu niema.

Dla podniesienia krajowej wytwórczości potrzebne są: 1. Należyte ujmowanie źródeł. 2. Staranne aż do przesady butelkowanie i korkowanie. 3. Pracownie zdrojowe, w którychby fachowcy opracowywali działanie wód leczniczych. 4. Odpowiednia reklama. 5 Powierzanie reprezentacyi wód osobom, nie sprzedającym wód zagranicznych. 6. Odpowiednie ceny. 7. Współdziałanie lekarzy i konsumentów. 8. Pomoc kraju i rządu.

1. *Sprawa przedłużenia sezonów kąpielowych przez zakładanie sanatoryów zimowych i przez popieranie sportów zimowych w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych.* Docent dr. E u g e n i u s z P i a s e c k i ze Lwowa.

T r e ś ć: Rezolucye. 1. W znacznej części zdrojowisk i uzdrowisk polskich jest możliwem i wskazanem stworzenie sezonu zimowego.

2 Pierwszym warunkiem stworzenia tego sezonu byłoby założenie szeregu lecznic zimowych, które zatrzymałyby w kraju znaczną część naszych chorych piersiowych, szukających zdrowia za granicą. Inicyatywa w tym kierunku jednostek, towarzystw i zarządów kąpielowych winna znaleść poparcie u władz, a więc rządu centralnego (zasiłki funduszu przeciwgruźliczego) i Wydziału krajowego (udostępnienie okolic nadających się pod sanatorya, jak Gubałówka w Zakopanem i t. p.)

3. Oprócz dla chorych będzie sezon zimowy dobrodziejstwem dla tysięcy ludzi zdrowych, lecz znużonych życiem wielkomiejskiem, a to przez sposobność do uprawiania sportów zimowych (przedewszystkiem narty i saneczki). Dla należytego rozwoju tych rozrywek koniecznem jest zapewnienie odpowiednich terenów ćwiczeń narciarskich, urządzenie torów saneczkowych, postawienie schronisk, sprowadzenie instruktorów, wreszcie urządzanie od czasu do czasu zawodów i popisów. I tu należy żądać poparcia władz centralnych: zasiłków od ministerstwa robót publicznych, od zarządu zaś kolei tanich biletów powrotnych i dogodnego dla turystów zimowego rozkładu jazdy.

2. *Ustanowienie stałej porady prawnej i podatkowej dla zdrojowisk i uzdrowisk.* Dr. W a c ł a w Ł o b a c z e w s k i.

Treść: Rozwój stosunków społecznych wytworzył ogromną ilość przepisów prawnych, które oddziałując na byt zdrojowisk i uzdrowisk, wymagają dokładnego poznania ich. Prawo dzielimy na publiczne i prywatne.

W dziedzinę prawa prywatnego udzielają porady zawodowi znawcy jego, adwokaci. Dla spraw zdrojowisk i uzdrowisk potrzeba, by taki adwokat poznał je przez stałe nimi zatrudnienie i by w działalności swej opierał się na pomocy fachowego znawcy prawa administracyjnego i podatkowego.

W tych ostatnich dwóch działach prawodawstwa należących do prawa publicznego, najmniej ludzi znających je — ignorantia iuris. A dla życia zdrojowisk i uzdrowisk największe mają one znaczenie.

Przepisy tego prawa normują powstanie zdrojowisk i urządzenie ich. Odróżnić należy zakłady lecznicze od przemysłowych zakładów kąpielowych. Dla tych ostatnich ustawa przemysłowa normuje warunki bytu — lecznicze zakłady ani w całości, ani w jakimkolwiek kierunku działalności swej, ustawie tej zgoła nie podlegają. Rozróżnienia bardzo ważne. Innym ustawom podlegają lecznice, przykładowo:

Ustawa wodna, której niezachowanie mści się na losach zakładu.

Ustawa górnicza, aby uzyskać zabezpieczenie od kopalń.

Ustawa gminna — zdrojowiska i uzdrowiska wyjęte z pod nadzoru sanitarnego gminnego. Ale gminne władze załatwiają bardzo ważne kwestye budowlane. Usunięcie braków w ustawie co do stosunków lecznicy z władzami gminnemi. Wykonywanie policyi bezpieczeństwa i sposoby usunięcia niedostatków w tym względzie. Kwestya jakiej ustawie gminnej podlega gmina, do której należy zdrojowisko i uzdrowisko, czy ustawie z r. 1866 i 1896 jest ważną.

Ułożenie i zmiana statutu uzdrowiska i zdrojowiska.

Fundusze klimatyki lub zdrojowiska przeznaczone na cele pokrewne z obowiązkami gminy. Zachowanie granicy wydatków ponoszonych przez każde z nich powoduje spory wywołując marnowanie sił i pracy.

Takiego samego organu fachowego, któryby znając stosunki zdrojowisk i uzdrowisk, posiadał dokładne wiadomości prawa podatkowego, potrzeba dla prowadzenia spraw podatkowych will, pensyonatów i zakładów leczniczych.

Rezolucya: Pierwszy krajowy Zjazd przemysłowo-balneologiczny w dniu 30 października 1910 oświadcza się, za koniecznością ustanowienia stałej porady prawnej dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, której celem byłaby zarówno pomoc w sprawach prawno-prywatnych, jak i administracyjnych i podatkowych.

3. *Sprawa kredytu dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, jakoteż pomocy materyalnej dla nich ze strony państwa i kraju.* Paweł Ciompa, dyrektor buchalteryi Banku krajowego.

Treść: Utworzenie Towarzystwa akcyjnego dla zdrojowisk i udrowisk, któreby powoływało do życia:

a) spółki zdrojowe, oparte na samopomocy dla kredytu osobistego przedsiębiorców prywatnych;

b) spółki z ograniczoną poręką wedle ustawy z 1906 r. dla budowy domów, zakładania przedsiębiorstw hotelowych, pensyonatów i t. p.

2. Uzyskanie subwencyi państwowej i krajowej na cele asanacyjne i inne inwestycye, jakoteż uzyskanie subwencyi na cele reklamy przez lat 10.

3. Uzyskanie udogodnień kolejowych i ulg przewozowych.

4. Uzyskanie dla zdrojowisk i uzdrowisk pewnych kwot z dodatków do podatków przez nich opłacanych.

5. Uzyskanie gwarancyi państwowej i krajowej dla oprocentowania i amortyzacyi pożyczek przez Towarz. akcyjne na inwestycye w zdrojowiskach i uzdrowiskach zaciągnięte.

6. Uzyskanie gwarancyi państwowej i krajowej na wyższe oprocentowanie wkładek w spółkach zdrojowych.

7. Uzyskanie wolności podatkowej dla domów mieszkalnych w zdrojowiskach i uzdrowiskach na lat 20.

8. Poczynienie kroków do budowy państwowych lub krajowych sanatoryów dla oficerów, urzędników i t. d. w naszych zdrojowiskach i uzdrowiskach.

4. *Sprawa utworzenia towarzystw akcyjnych dla zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.* Dr. K. Kaden.

Treść: Zdrojowiska, jako materyał do tworzenia z nich towarzystw akcyjnych, nie przedstawiają zasadniczo biorąc innych warunków jak każdy inny interes.

Znaczna część naszych zdrojowisk tym warunkom odpowiada, może zatem stać się towarzystwem akcyjnem. Korzyści stąd dla zdrojowisk wypływające, są następujące:

1. Posiadanie wielkiego kapitału inwestycyjnego, pozwala iść z postępem czasu, ryzykować niektóre wkłady i urządzenia, które dopiero po latach mogą się procentować, a które jednak są konieczne.

2. Ułatwione stanowisko wobec władz; liczących się więcej z towarzystwem niż jednostką. Co za tem idzie korzystniejsze połączenia kolejowe, lepsze drogi i t. p.

3. Ściślejsza kontrola publiczna nie pozwalająca na jaskrawe zaniedbania.

5. O ile pewną część akcyonaryuszów stanowią lekarze to wytwarza się pewność, że zdrojowisko będzie miało fachowy kierunek, dalej tę łączność interesu, która dobrze zrozumiana, zarówno zdzojowisku jak lekarzowi a przedewszystkiem kuracyuszom przyniesie korzyści, bo mając głos jako akcyonarysz, lekarz będzie mógł bezpośrednio wpływać na usunięcie braków i usterek, na które ewentualnie skarżą się kuracyusze.

Że towarzystwa akcyjne ze zdrojowisk są interesem pewnym, świadczy o tem zagranica, gdzie kwitną tego rodzaju przedsiębiorstwa, a i u nas możnaby znaleźć gdzieniegdzie na to przykłady. Nie ma żadnej okoliczności, wskazującej na to, że kraj nasz miałby pozostać pod tym względem w tyle poza zagranicą. Zresztą sam fakt ruchu miejskiej ludności w lecie na świeże powietrze nosi żywiołową cechę a przedsiębiorstwa, opierające się na tego rodzaju trwałem i ogólnem zapotrzebowaniu, są zawsze pewne, jeżeli tylko solidnie i bez lekkomyśtnej spekulacyi prowadzone.

5 b. *Praca nad ludem w zdrojowiskach.* Dr. Zanietowski ze Swoszowic.

Treść; 1. Praca nad ludem jest jednym z najważniejszych haseł współczesnego kulturalnego postępu.

2. Hasło to winno także być jedną z myśli przewodnich w dążeniach soldarnych rozwoju zdrojownictwa.

3. W pracy nad ludem, jak i w każdej panować mogą kierunki zgubne, rozdwajające i trzeźwe, solidarne.

4. Do tych ostatnich należy przedewszystkiem wzbudzanie w ludzie, o ile w danej miejscowości zachodzi tego potrzeba, gorącej miłości do ziemi ojczystej i do skarbów zdrojowych, jakie ta ziemia posiada, oraz uświadomienie warstw ciemnych lub opornych o wartości tych skarbów dla ekonomicznego dobra jednostek i ogólnego dobra kraju.

5. Do celu tego prowadzą czytelnie ludowe, odczyty, prace popularne, wpływ na szkolnictwo i administracyę gminną a przedewszystkiem, po za gołosłownymi frazesami, zrzeszenie się z ludem w akcyi wspólnej, oraz materyalne i moralne poparcie, udzielone trzeźwym dążeniom jednostek.

6. W sprawach sanitarnych, melioracyjnych, komunikacyjnych, mieszkaniowych, przemysłowych, reklamowych, lud powinien być uświadomionym, że wszystko, co się robi, tylko wspólnemi siłami da się dokonać i do wspólnego dobra dąży, a dążenia odnośne jednostek lub grup z pośród ludu winno znaleść podporę w akcyi władz, towarzystw i właścicieli zdrojowych.

7. Dając to wszystko ludowi, dużo od niego wziąć będzie można, bo, prócz sił chętnych do pracy, i to serce, które od wieków bije pod sukmaną dla ideałów wiary i ojczyzny, a która i nas samych rozgrzać potrafi. I u źródeł polskich wielki stanie się cud, strzedz ich będą polska szlachta — polski lud!

4. *Utworzenie związku ekonomicznego zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.* Dr. Kmietowicz z Krynicy.

Treść: We wszystkich prawie gałęziach przemysłu widzimy dziś wspólne łączenie się jednostek, asocyacye.

Dzisiejszy majątek zdrojowisk już za poważny, aby dalej szedł niezorganizowany i bez celu wytkniętego. Zachodzi więc potrzeba związania wszystkich interesów zdrojowisk w jedną całość.

Interesów tych wspólnych zdrojowiska mają wiele, a z tych dziś najważniejsze:

Sprawy uregulowania podatków, sprawa kredytu dla zdrojowisk, sprawa polepszenia komunikacyi, t. j. dróg, doprowadzenie kolei, udogodnienie połączeń kolejowych i t. p.

Reklama naszych zdrojowisk. wspólne czasopismo i bardzo wiele innych rzeczy, które jedynie wspólnemi siłami zrobić i dopilnować możemy,

Potrzeba i załatwienie ostateczne kwestyi założenia i ukon-

stytuowania „Związku zdrojowisk“ na Krajowym zjeździe przemysłowym uważam za konieczny i nie dający się dalej zwlekać i odkładać postulat.

4 a. *Utworzenie Związku ekonomicznego zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.* Dr. Westreich, adwokat ze Lwowa.

Treść: Historya powstania myśli założenia Krajowego Związku zdrojowisk, cel i zadania założyć się mającego Związku tudzież zarys statutu dla tegoż Związku.

5. *Utworzenie Związku ekonomicznego sanatoryów i prywatnych zakładów leczniczych.* Dr. Świątkowski ze Lwowa.

Treść: Referent zaleca jak najrychlejsze utworzenie samoistnego, niezależnego od powstać mającego Kraj. Związku zdrojowisk i uzdrowisk, krajowego Związku sanatoryów i prywatnych zakładów leczniczych i twierdzi, że dobro interesów sanatoryów wymaga koniecznie współdziałania z istniejącym już we Wiedniu: „Centralverband der Kur- und Heilanstalts-Besitzer resp. Leiter Oesterreichs“. By od razu sprawę ułatwić i na właściwe sprowadzić tory, radzi nowo powstać mający Związek zorganizować w sposób zbliżony do wspomnianego Związku centralnego, do którego mógłby po ukonstytuowaniu się tem łatwiej przystąpić, tworząc jego sekcyę galicyjską. W myśl tego powinny być, zdaniem referenta, uchwalone przez Zjazd odpowiednie rezolucye.

1. *Sprawa ujęcia źródeł mineralnych i ich ubezpieczenia, jakoteż powiększenia ilości wód leczniczych i wiążącą się z tem sprawę pozyskania dla kraju odpowiednich sił fachowych.* Inżynier Morawski z Krakowa:

Treść: Ujęcie źródeł mineralnych Słotwinki w Krynicy i Wandy w Szczawnicy.

2. *Podniesienie przemysłu domowego w zdrojowiskach.* Dr. Aronsohn z Krakowa.

Treść: Winę w upośledzonym rozwoju zdrojowisk ponoszą w lwiej części czynniki miejscowe. Poza dochodami ze sezonu w zdrojowisku, nie zajmują się niczem innem. Kilka przykładów i ilustracyi stosunków u nas w porównaniu ze stosunkami za granicą. Przemysł większy niemożliwy z powodu braku kapitałów. Należy tedy rozwinąć mały przemysł t. zw. domowy (Hausindustrie). Kilka uwag o przemyśle domowym w ogólności i u nas w kraju w szczególności.

Nagiąć przemysł domowy już istniejący do stosunków zdrojowiska, albo stworzyć takowy odpowiednio do potrzeb samego zdrojowiska lub gości zjeżdżających do tego zdrojowiska. Przykłady i propozycye.

Środki do celu: Szkoły wędrowne w zimie. Dotacye na ten cel z Wydziału krajowego i rządu.

Skupienie się w tym duchu czynników miejscowych. Zakładanie odpowiednich towarzystw, spółek handlowych i t. p. Apel do władz i do zgromadzonych żeby w tym duchu pracowali.

3. *O promieniotwórczości naszych zdrojów.* Tadeusz Łazarski,

Treść: Wyniki badań na promieniotwórczość wód i osadów borowin w Lubieniu, Krościenku n. D., Niemirowie, Podgórzu, Pustomytach, Truskawcu i Żegiestowie oparte na metodzie cyrkulacyjnej, podanej po raz pierwszy przez H. W. Schmiedt'a*). Rezultaty badań:

I. Prawie wszystkie badane wody mineralne i źródlane okazały się promieniotwórczemi.

II. Największą ilość emanacyi zawierają wody źródlane, posiadające mało składników mineralnych i gazowych. Słabiej promieniotwórcze są wody siarczane i wody bardzo bogate w składniki gazowe (jak CO_2).

Prawie żadnych śladów emanacyi nie wykazywały surowice solne.

III. Promieniotwórczość wód, wypływających ze skał wybuchowych, oraz w pobliżu terenów ropy naftowej i wosku ziemnego jest większa niż promieniotwórczość wód ze skał osadowych; najmniej promieniotwórczemi okazały się wody siarczane, bardzo zasobne w gazy (H_2S, CO_2), wytryskujące z podłoża piaszczystego.

IV. Gazy, wydobywające się ze źródeł zawierają większą ilość emanacyi, niż woda z tychże źródeł.

V. Wysuszone borowiny, osady źródlane, muły, wodorosty i t. d. (badałem ilości bardzo małe 1—2 g.) nie okazały się promieniotwórczemi.

*) Heinrich Willy Schmidt: „Über eine einfache Metode zur Messung des Emanationsgehalts von Flüssigkeiten“ Phys. Zeit. 6.561 1059.

Nakładem Komitetu Zjazdu.

Z drukarni Słowa Polskiego we Lwowie, pod zarządem Józefa Ziembińskiego.

Dodatek do Dziennika
I. Krajowego Zjazdu przemysłowo-balneologicznego
we Lwowie w dniach 29., 30. i 31. października 1910.

Sprawa kredytów dla uzdrowisk i zdrojowisk krajowych, jakoteż pomocy dla nich ze strony państwa i kraju. Referat dra Battaglii na Krajowym Zjeździe przemysłowo-belneologicznym.

T r e ś ć: Należy wdrożyć starania u Wydziału krajowego, by w budżet na rok 1912 wstawił kwotę 100.000 koron jako pierwszą ratę dwumiljonowego funduszu, przeznaczonego na podniesienie a w pierwszym rzędzie na asanacyę (kanalizacyę i zaopatrzenie w wodę) krajowych zdrojowisk i uzdrowisk.

Z funduszu tego byłyby udzielane pożyczki niskoprocentowe długoterminowe (n. p. na lat 20), a annuitetach spłacalne właścicielom krajowych zdrojowisk i uzdrowisk lub komisyom i zarządom zdrojowym za zabezpieczeniem hipotecznem także s e c u n d o l o c o na objektach, do nich należących na inwestycye takie, jak kanalizacya, zaprowadzenie wodociągów, nowoczesne oświetlenie, budowa, rozszerzenie i ulepszenie łazienek, budowa, rozszerzenie i ulepszenie domu zdrojowego, oraz mieszkań dla kuracyuszów, założenie i podniesienie restauracyi, budowa dróg itp. dalej innym przedsiębiorcom na zakładanie, rozszerzanie i ulepszanie sanatoryów i wzorowych hoteli.

Pożyczki udzielałby Wydział krajowy na podstawie planu gospodarczego przedłożonego przez ubiegającego się o kredyt, po dokładnem zbadaniu przez znawców i ewentualnie po wysłuchaniu opinii krajowej Komisyi zdrojowej.

Wydział krajowy wykonywałby ścisłą kontrolę użycia pożyczki zgodnie z jej celem (ewentualnie także przez przepisanie płatności wszystkich odnośnych faktur w Banku krajowym) i udzielając pożyczki, przepisywałby biorącemu kredyt warunki, których ten ze swej strony dla podniesienia zdrojowiska, względnie przedsiębiorstwa i jego rentowności miałby dopełnić.

II. Należy spowodować Wydział krajowy, by odniósł się do rządu, iżby ten w budżecie na rok 1912 a to w etacie ministerstwa spraw wewnętrznych (służba sanitarna) wstawił kwotę 100.000 kor. jako dotacyę dla kraju na asanacyę zdrojowisk i ponawiał tę sumę w każdym następnym budżecie, a dalej by przez podwyższenie ogólnego kredytu na popieranie ruchu obcych (Fremdenverkehr), w budżecie na rok 1912 umożliwił krajowi uzyskanie wydatnej rocznej dotacyi także i z tego kredytu.

Dotacye te stanowiłyby uzupełnienie wyżej wspomnianego krajowego funduszu pożyczkowego dla zdrojowisk i uzdrowisk.

IV. Wydział krajowy mógłby dla zaopatrzenia funduszu pożyczkowego w płynne środki za upoważnieniem Sejmu eskontować przyszłe jego dotacye w Banku przemysłowym lub w innej instytucyi finansowej.

V. Należy spowodować Wydział krajowy, by wniósł na najbliższej sesyi sejmowej projekt ustawy, uwalniającej od autonomicznych dodatków do podatków przez lat 20 domy z mieszkaniami dla kuracyuszów w miejscowościach, uznanych tą ustawą za zdrojowiska i uzdrowiska krajowe, a to tylko te domy m u r o w a n e, które powstaną po wejściu ustawy w życie i pod względem budowy i urządzenia będą odpowiadały wymogom hygieny i komfortu według szczegółowych przepisów, które wyda Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Oczywiście uwolnieniem tem byłyby objęte także pensye, hotele, sanatorya, restauracye itp., wymurowane po wejściu ustawy w życie a dostosowane do warunków, o których wyżej mowa, i to nietylko co do dodatków do podatku domowoczynszowego, względnie domowo klasowego i gruntowego (z przynależności gospodarczych budynku) lecz także co do dodatków do powszechnego podatku zarobkowego oraz podatku od przedsiębiorstw, obowiązanych do publicznego składania rachunków.

O zwolnienie należałoby starać się co pięciolecie a to dla umożliwienia Wydziałowi krajowemu przekonania się, czy prowadzenie przedsiębiorstwa odpowiada warunkom hygieny i komfortu, o których wyżej mowa.

Ewentualnie mógłby Wydział krajowy z tej okazyi dalszej ulgi odmówić.

VI. Wątpliwe jest, czy z okazyi reformy państwowych podatków mieszkaniowych uda się uzyskać ulgi w powyższym duchu — nie należy jednak i tego tracić z oka.

VII. Fundusz inwestycyjny Banku krajowego powołany jest do brania udziału w postaci akcyj lub udziałów spółkowych w krajowych towarzystwach akcyjnych lub spółkach udziałowych (zwłaszcza na podstawie ustawy z r. 1906), obejmujących i prowadzących krajowe zdrojowiska i uzdrowiska lub poszczególne przedsiębiorstwa zdrojowiskowe (sanatorja, hotele i t. p.). Fundusz inwestycyjny może także udzielać takim przedsiębiorstwom kredytu.

Należy tedy znieść się z dyrekcją Banku krajowego dla ułożenia szczegółowego sposobu postępowania w takich sprawach.

VIII. Należy znieść się z Bankiem przemysłowym przedewszystkiem co do takiej zasadniczej interpretacji statutu bankowego, iż prowadzenie zakładów kąpielowych, hoteli i pensyonatów, restauracyi, jak i zwykłe wynajmowanie mieszkań kuracyuszom i t. p. w zdrojowiskach i uzdrowiskach jest przemysłem.

Wtedy wszystkie tego rodzaju przedsiębiorstwa mogłyby korzystać z długoterminowego 20-letniego kredytu hipotecznego w tym Banku do granic statutowych, umożliwiających emisyę obligacyi bankowych fundowanych, t. j do połowy wartości budynków, do dwu trzecich wartości gruntów, do jednej trzeciej wartości maszyn (urządzeń łazienkowych).

Z pożyczek tych mogłyby korzystać także domy drewniane (oczywiście zabezpieczone od ognia.

Nadto mógłby Bank przemysłowy udzielać większym przedsiębiorstwom z tej dziedziny kredytu obrotowego, ewentualnie przy skoncentrowaniu wszelkich wpływów i wypłat w swojem ręku, względnie w ręku eksponowanego przez siebie na ten cel organu.

IX. W szczególności mógłby Bank przemysłowy w pewnych warunkach zaliczkować faktury na wody mineralne, sole i t. p. (mogłyby to zresztą uczynić także istniejące i powstające kasy i spółki fakturowe, niemniej jak niektóre inne Banki, uprawniające zasadniczo ten dział).

W oparciu finansowem o Bank przemysłowy mogłaby z łatwością powstać orgnizacya sprzedaży krajowej i eksportu wszystkich krajowych wód mineralnych, soli i tem podobnych produktów.

X. Należy wejść w kontakt z niedawno założonym we Lwowie Bankiem budowlanym co do kredytu budowlanego i t. p. dla domów, powstających w zdrojowiskach i uzdrowiskach.

Posiedzenie nadzwyczajne Sekcyi Balneo-Klimatologicznej Warszawskiego Towarzystwa Hygienicznego w d. 20 Października 1910 r. z powodu i w sprawie Zjazdu Przemysłowo-Balneologicznego w dniach 29, 30 i 31 Października 1910 r. we Lwowie.

W d. 20 b. m. zwołane zostało posiedzenie nadzwyczajne Sekcyi Balneo Klimatologicznej W. T. H. z powodu i w sprawie Zjazdu Przemysłowo Balneologicznego we Lwowie w dniach 20, 30 i 31 października 1910. Przewodniczący Sekcyi i posiedzenia dr. J. Jaworski, otwiera posiedzenie i zaznajamia obecnych z treścią odezwy, co do Zjazdu, podpisaną przez dra K. Krzyżanowskiego, jako przewodniczącego i prof. dra Renckiego jako zastępcę przewodniczącego, i uzasadnia po-

trzebę wzięcia udziału w Zjeździe przez członków Sekcyi, niezależnie zaś od tego potrzebę przesłania na ręce Prezydyum Zjazdu opinii Sekcyi Balneo-Klimatologicznej War. T. Hyg. odnośnie do potrzeb zdrojownictwa polskiego. Obecni podzielają to zdanie. W tym celu Członek-Sekretarz Sekcyi dr. J. Grundzach odczytał program Zjazdu.

Po wyczerpaniu dyskusyi nad oddzielnymi punktami programu Zjazdu, a także po podsumowaniu tego, co Sekcya Balneo-Klimatologiczna nietylko jako instytucya naukowo zawodowa W. T. H. lecz i społeczna, dotychczas zapoczątkowała, lub wprowadziła już w życie, a co do zrobienia w naszych, w tutejszych warunkach, jeszcze pozostaje, na wniosek obecnych postanowiono — przesłać do Prezydyum Zjazdu we Lwowie sprawozdanie z posiedzenia nadzwyczajnego Sekcyi Balneo Klimatologicznej w d. 20 października 1910 r. wraz z następującymi odczytanymi wnioskami ogólnymi i szczegółowymi w oddzielnych punktach, (zawartymi w referacie dra J. Jaworskiego „Gazeta Lekarska" 1908), na Zjeździe lekarzy w Ciechocinku z powodu wystawy zdrojowej.

Wniosek: Sekcya Balneo-Klimatologiczna W. T. H. zebrana na posiedzeniu nadzwyczajem w d. 20 października 1910 r., zwołanem z powodu ogłoszenia programu Krajowego Zjazdu Przemysłowo Balneologicznego, na dzień 29. 30 i 31 października 1910 r. we Lwowie, wyrażając prawdziwe uznanie Inicyatorom tego ważnego przedsięwzięcia i powołując się na zapoczątkowane lub opracowane już dawniej przez Sekcyę desideraty odnośnie metod, środków i sposobów, zmierzających do podniesienia polskich zdrojowisk i uzdrowisk pod względem ekonomicznym, leczniczym i naukowym, uważa za pożyteczne dla sprawy tej — przesłanie do Prezydyum Zjazdu obecnego następujących wniosków, uchwalonych przez Zjazd Balneologiczny w Ciechocinku w d. 8 czerwca 1908 r.

Do najgłówniejszych i najpilniejszych potrzeb naszych zdrojowisk i uzdrowisk należą:

Ułatwienie środków komunikacyjnych przez przeprowadzenie kolejek podjazdowych i ułatwień połączeń kolejowych.

Urządzenia balneoterapeutyczne i balneotechniczne według ostatnich wymagań nauki.

Utrzymanie czystości w zdrojowiskach przez zaprowadzenie kanalizacyi dla całego obszaru zdrojowego, oraz pobudowanie wodociągów.

Wobec konieczności wielkich nakładów pieniężnych na takie przedsięwzięcie, zaprowadzenie, jako sposobu tymczasowego, systemu beczkowego, t. zw. Heidelberskiego do usuwania konkrementów.

Odpadki i śmiecie zbierane winny być w szczelnych zbiornikach i systematycznie poza obręb zdrojowisk wywożone.

Dostarczanie dobrej słodkiej wody do picia, a także wody do skrapiania dróg, ulic, placów i t. d.

Budowa odpowiednich domów, willi na oddzielne mieszkania, a także tak zw. pensyonaty, z właściwym wyborem pod budowę miejsca i przygotowanego placu.

Wewnętrzne urządzenie mieszkań powinno odpowiadać potrzebie chorego co do umeblowania, pościeli; służba przy mieszkaniach powinna być chętna i dobrze wyćwiczona.

Każde zdrojowisko powinno posiadać pod tym względem osobny regulamin, określający obowiązki właścicieli domów, wzajemne stosunki właścicieli domów i lokatorów.

Biuro informacyjne o mieszkaniach powinno być na dworcu kolejowym, bądź w zarządzie zdrojowiska, w którem osoby mniej zaradne mogłyby otrzymać wiadomość o mieszkaniach w warunkach dla siebie odpowiednich i dogodnych.

Zorganizowanie dostarczania produktów spożywczych winno pozostawać pod stałym, istotnym, dozorem sanitarnym. Tutaj potrzebny jest statut z przepisami dla: jatek, piekarni, kuchni restauracyjnych, cukierni, mleczarni, następnie dla sklepów i straganów z wiktuałami, wreszcie, dla jadłodajni publicznych.

Właściwie każde zdrojowisko posiadać winno zakład dyetetyczny pod kierunkiem i dozorem lekarza.

Dom izolacyjny dla zakaźnych chorych oraz wyjednanie prawa, zmuszającego zakaźnie chorego do przeniesienia się do tego domu.

Utworzenie dia każdej miejscowości odpowiedniej komisyi sanitarnej, odpowiedzialnej a działającej stale.

Sprawa reklamowania zdrojowiska odbywać się powinna przez ciągły postęp racyonalny, a nadto przez: 1. ogłoszenia odpowiednie w dziennikach polskich i rosyjskich; 2. przez plakaty, afisze kolorystyczne; 3. przez ogłoszenie biuletynów o ruchu chorych w zdrojowisku; 4. przez ogłaszanie sprawozdań lekarskich corocznie; 5. przez badania nad działaniem zdrojów mineralnych, przeprowadzonych na oddziałach szpitalnych i przez ogłaszanie wyników badań tych w prasie lekarskiej polskiej i cudzoziemskiej. W tym celu kosztem zdrojowisk, oprócz tygodniowych biuletynów kąpielowych, wydawać należy co tydzień Dziennik zdrojowy.

Ponadto wypadałoby uzupełnić istniejące rozbiory chemiczne pewnych zdrojów polskich w kierunku poszukiwań co do ich radioczynności, co do zdolności promieniowania radowego.

W końcu oprócz wskazania na wyłuszczone potrzeby, przedstawiono pod uchwałę zebrania następujące dwa wnioski znaczenia ogólnego:

1, Zebrani w dniu 8 czerwca 1908 r. na I ej krajowej wystawie zdrojowej w Ciechocinku polscy lekarze i hygieniści stwierdzają, że przemysł zdrojowy polski, mimo trudnych warunków, wytrwale kroczy po drodze postępu i zasługuje na jaknajwiększe i najszersze poparcie ze strony całego społeczeństwa i wszystkich lekarzy naszych.

2. Zebrani uchwalają, że powinien powstać Związek zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, z przekształceniem się następnie na związek zdrojowisk i uzdrowisk wogóle polskich, w celu popierania ich rozwoju i postępu, oraz skutecznej obrony przed eksterminacyjną konkurencyą miejscowości leczniczych zagranicznych.

Wnioski te Sekcya na posiedzeniu w d. 29 b. m. potwierdziła.

Ponadto w ostatecznym wniosku Sekcya Balneo-Klimatologiczna W. T. H. wyraża przekonanie, że tylko tak szerokie uwzględnienie potrzeb zdrojowisk i uzdrowisk polskich, jakie sobie nakreślił obradujący obecnje we Lwowie Zjazd Przemysłowo Balneologirzny, oraz jak najprędsze wprowadzenie reform pod względem ekonomiczno-gospodarczym, balneotechnicznym, leczniczym i naukowym, w polskich zdrojowiskach podnieść może ich stan i zapewnić im zaufanie publiczności i lekarzy, a tem samem powodzenie trwałe i zupełne.

Dr. Ig. Grundzach — sekretarz.

Dr. J. Jaworski — przewodniczący.

Ciąg dalszy Spisu uczestników I. Krajowego Zjazdu przemysłowo-balneologicznego.

137. Prof. Dr. Józef Wiczkowski, Lwów
138. Erazm Świerczewski, konsul francuski, Lwów
139. Dr. Jan Opieński, Lwów
140. Dr. Stefan Świątkowski, Lwów
141. Naftali Vogel, Krynica
142. Dr. Lesław Gluziński, Lwów
143. Piotr Koloński, Lwów
144. Radca dworu Dr. Stanisław Ustjanowski, Lwów

Nakładem Komitetu Zjazdu.

Z drukarni Słowa Polskiego we Lwowie, pod zarządem Józefa Ziembińskiego.